

# OPERA

2013. január  
február

José Carreras

A bolygó  
hollandi-premier

Ünnepek

Sümegi Eszter  
Aliya Tanykpayeva

# OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ  
HUNGARIAN STATE OPERA



OPERA TREZOR

Az OperaTrezor első CD-albuma, a duplalemezes teljes operafelvétel  
**decembertől kapható!**

További információ: [www.opera.hu](http://www.opera.hu)

Beköszöntő

## Kedves Magyar Barátaim!

Évtizedeket kell számba venni ahhoz, hogy felidézsem mindazt a rengeteg élményt, amely Magyarországhoz köt. Mindig nagy öröm volt Budapestre látogatnom, pedig a Kékszakállú szerepe magyar szöveggel elsősorban ijesztő feladat, még lemezstúdióban is az. Miként 1974-es debütálásom is ördögi jelenség lehetett Boito Mefisztójaként a Margitszigeten, és az is „pokoli”, ha az embert az opera első jelenetében – mint Kormányzót – ledöfik, s már csak kísértetni járhat vissza, mint tették velem legutóbb, az operaházi *Don Giovanni*ban... De hát ez a basszisták sorsa, és mi e sorssal karon fogva, békében járunk.

Magyarország: szerelem. Nemcsak Bartók miatt – rá különösen büszkék lehetnek! –, de a vendégszeretet, az orosz kultúra értő tisztelete miatt is. (És voltam én már hun, nemcsak magyar: Verdi Attilájaként!) S azok az esték az Állami Operaházban... éppoly kedves emlékeim, mint a Met, a Scala, a bécsi Opera vagy a Bolsoj színpadán töltöttem.

Nagy öröm, hogy a budapesti Operaház új vezetése számít rám: egy év múlva ilyentájt énekkurzussal és – a tanítást megelőzően – orosz dalesttel szerepelek a színházban. Egy különleges programon keresztül szeretném bemutatni hazám nagyjainak óriási értékű miniaturjeit: Csajkovszkij és Muszorgszkij dalművészetét.

A magyar kollégákat és a közönséget addig is töretlenül szeretve üdvözlö

Jevgenyij Nyesztyerenko



Fotó: Lőrincz Andrea



6



12



18



22



32



48

3 KEDVES MAGYAR BARÁTAIM! / Jevgenij Nyesztyerenko beköszöntője

6 „A MAGYAROK LELKESEDÉSE MINDIG LENYŰGÖZÖTT” / Interjú José Carreraszal

10 ERKEL SZÍNHÁZ 101

12 A DILETTANTIZMUS TITKA / A bolygó hollandi bemutatójához

18 ÚT A MOUNT EVERESTRE / A valódi sikerről Sümegi Eszterrel

22 A PÁLCA ÉS VARÁZSLÓI

26 NEM ELÉG IZZANI, LOBOGNI KELL / Medvecz József

28 EGY HOSSZÚ FOLYAMAT GYÜMÖLCSE / Aliya Tanykpayeva

30 BALETTCIPŐ – DE MILYEN

32 XERXES ÚJRA / Interjú Kovalik Balázzsal

36 BEL CANTO TERVEK / Kolonits Klára

38 FOKOZATOS TERHELÉS / Balczó Péter

40 SZABADSÁGRA HANGOLVA / Nyílt nap október 23-án

42 MESTERI MARKETING NÜRNBERGBEN

44 LISZT 201 – ZONGORAÁRIÁK

46 SOLTI 100

48 DIÓTÖRŐ / Fesztivál és huszonegy előadás

54 KÜLÖNÖS KETTŐS / Beszélgetés Sziklás Tündével és Somogyi Zoltánnal

58 NÉGY GRÁCIA OPERA-BELÉPŐJE

60 PAPP ADRIENN JUNIOR PRIMA-DÍJAT KAPOTT

61 ARANYRAJZSZÖG-DÍJAT KAPOTT

AZ OPERAHÁZ IMÁZSKAMPÁNYA

62 LÉPJEN BE AZ ÚJ ÉVBE AZ ÖRÖMÓDA DALLAMÁRA!

OPERA  
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ

ERKEL  
SZÍNHÁZ

MAGYAR NEMZETI  
BALETT

A BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG  
ZENEKARA

OPERA

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ MAGAZINJA

<b>FELELŐS KIADÓ:</b>	Ókovács Szilveszter mb. főszerkesztő	<b>KORREKTOR:</b>	Endreiné Szemők Ildikó
<b>KIADVÁNYKONCEPCIÓ:</b>	dr. Turkovicz Monika mb. marketing- és kommunikációs igazgató	<b>NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS:</b>	Gróf Róbert
<b>FŐSZERKESZTŐ:</b>	Mesterházi Gábor	<b>NYOMDA:</b>	Keskeny és Társai 2001 Kft.
<b>SZERKESZTŐSÉG:</b>	Fidelio Média Kft.	<b>CÍMLAPPOTÓ:</b>	Mauro Taliani
<b>ARCULAT:</b>	1066 Budapest, Nyugati tér 1., tel.: (1) 476-0320 Mátai és Végh Kreatív Műhely	<b>HIRDETÉSFELVÉTEL:</b>	hirdetes@opera.hu
		<b>ISSN 1789-4093</b>	

**SZERZŐK:** Becze Szilvia, Bóka Gábor, Filip Viktória, Gara Márk, Görömbey G. Szilárd, Halász Tamás, Mesterházi Gábor, Nagy Bálint, Oláh András, Papp Timea, Rákai Zsuzsanna, Végh Dániel  
Az Operaház fotóit Csillag Pál és Tomas Opitz készítette.

# „A magyarok lelkesedése mindig lenyűgözött”

Interjú José Carreraszal

**Csupa kellemes emléket őriz az Erkel Színházról és magyar énekes kollégáiról José Carreras, aki 2014-ben egy spanyol tárgyú crossover darabban visszatér az operaszínpadra, és még mielőtt végleg búcsút intene rajongóinak, szívesen visszatérne a megújuló Erkel Színházba is, ahol magyar műsorszámmal kedveskedne a hálás budapesti közönségnek.**  
*Végh Dániel*

– Az 1980-as évektől rendszeresen látogatott Magyarországra, többnyire az Erkel Színházban lépett fel, amit most éppen felújítanak. Milyen emlékeket őriz akkoriból?

– Jártam Magyarországon már az 1970-es években is. Többnyire valóban az Erkel Színházban léptem fel, de több szerepet énekeltem az Operaházban is – a *Bohémélet* Rodolfoja, az *Álarcosbál* Ricciardója, a *Don Carlos* címszerepe, a *Lammermoori Lucia* Edgardója és a *Tosca* Cavaradossija bizonyosan közöttük volt. Ami az Erkel Színházat illeti, igazán lenyűgöző az akusztikája, de nemcsak az akusztika, a közönség is mindig fantasztikus volt: nem pusztán lelkesedésük, a hozzáértésük is páratlan. Egyszóval igazán élményszámba ment az Erkel Színházban fellépni.

– És ami az énekes kollégákat illeti, akikkel több lemezfelvételt is készített? Róluk milyen emlékeket őriz?

– Marton Évával itt, Budapesten rögzítettük a *Toscát*, a *Fedorát*, az *Andrea Chénier*-t – páratlan hangú, igazán különleges énekesnek tartom. De sok más magyar kollégával – Tokody Ilonával, Ágai Karolával, Pitti Katalinnal, Komlói Ildikóval – is volt alkalmam együtt dolgozni. Ideális partnereket ismerhettem meg személyükben.

– Mint hírneves énekesnek, aki az egész világot bejárta, nem volt szokatlan a vasfüggöny mögött föllépnie?

– Kétségtelenül lehetett érezni a korabeli Magyarországon, hogy a keleti blokkban vagyunk, de a politikánál





© MELIS GYÖRGGYEL A DON CARLOS 1977-ES ELŐADÁSÁN | Fotó: Operaház archívuma

### CHRISTIAN KOLONOVITS

Az 1952-ben született, anyai ágon magyar származású komponista cselló, zongora és zeneszerzés szakon végzett a bécsi zeneművészeti főiskolán. Diploma után bázongoristaként és stúdiózenészként kereste a kenyerét, majd átigazolt a popiparba. Hangszerelőként, producerként, valamint a klasszikus zene, a pop és a rock színeit elegyítő művek szerzőjeként a három tenor, Kiri Te Kanawa, Elina Garanca, a Bécsi Szimfonikusok, a Berlini Filharmónikusok és a bécsi Volksoper is az ügyfelei között van, utóbbi színházban mutatták be 2009-ben *Antonia und der Reißbrett* című családi pop-operáját. José Carreraszal régóta kapcsolatban áll, ő vezényel többek között az énekművész *Around the World*, illetve *Energia* című lemezein.

már akkor is sokkal jobban érdekeltek az emberek. A színházban vagy a hotelben megismert emberek mentaltására, sajátos magyar tulajdonságaira, kultúrájukra és persze a magyar zenei hagyományra igyekeztem odafigyelni. Nagyon érdekes volt megtapasztalni, hogy az ideálisnak korántsem nevezhető körülmények ellenére mindenki tudott rajongani dolgokért, és az emberek láthatóan szerettek volna tenni azért, hogy minél jobb legyen a helyzetük. Ez a lelkesedés mindig lenyűgözött, úgyhogy nagy örömmel jövök újra és újra Budapestre.

– **Első önéletrajzi könyvében (magyarul *Lélekből énekelni* címmel 1994-ben, *Szívből énekelni* címen 1996-ban jelent meg) Donizetti *Lammermoori Luciájának* Erkel Színház-beli előadását említi. Az volt a legemlékezetesebb magyarországi élménye?**

– Nos, igen, mert rajtam kívül mindenki más magyarul énekelt. Nem tudom, hogy csináltuk, de egész jól működött. *(nevet)*

– **Pályatársa és barátja, Plácido Domingo egy alkalommal elénekelt magyarul Erkelről a *Hazám, hazám* kezdetű áriát. Kálmán Imre- és Lehár Ferenc-dallamokat ön is rendszeresen műsorára tűz, és annak idején Liszt-dalokat énekelt Bécsben, de ha jól tudom, más magyar vonatkozású magyar mű nem szerepel a repertoárján. Vagy annak számolhatjuk José Serrano *Alma de Dios* című zarzuelájából a *Canción Húngarát*?**

– Az igazság az, hogy nem! *(nevet)* A *Canción Húngara* egy meglehetősen közismert spanyol románc, nagyon jó énekelni, igazi romantikus szám. Mindig is előszeretettel adtam elő, és még manapság is rendszeresen műsorra tűzöm. Ami viszont a magyar zenét illeti, sajnos csak távoli tisztelője vagyok, mert az önök nyelve számomra – amint az énekesek túlnyomó részének – túl komplikáltak bizonyult. Ugyanakkor Magyarországnak egyáltalán nincs oka szégyenkezni, hiszen óriási művészeket és zeneszerzőket adott a világnak.

– **Ahogy focistákat is. Úgy tudom, gyerekkorában – Mario del Monaco mellett – Kubala László volt a példaképe. Tudták annak idején az Aranycsapatból a Barcelonába emigrált focistáról, hogy Puskáshoz és a többiekhez hasonlóan magyar?**

– Hogyne! Puskás igazi legenda volt, de mivel a Real Madridban játszott, nekünk, Barcásoknak félelmetes ellenfélnek számított. De Kubala mellett a Barcelonában focizott Kocsis és Czibor is, az Európa-szerte híres Honvéd exjátékosai. A közönség imádta őket, és volt néhány tényleg különlegesen eredményes évük a Barcelonában.

– **Bizonyos vonatkozásokban a zenészek is olyanok, mint a sportolók, hiszen állandóan edzésben kell lenniük. Az önéletrajzában azt írja, soha nem tartozott azok közé, akiknek ne kellett volna megküzdnie minden reggel azért, hogy „jól szóljon” a torka. Máig beénekel, hangképez?**

– A hang szeszélyes szerszám. Óvni kell, ugyanakkor igényli a rendszeres használatot. Van, amikor hangképzéssel kell foglalkozni, de van, amikor a hangszálak pihentetést kívánnak. Idővel az ember megtanulja, mire van szüksége



© Fotó: Mauro Paganini

a hangjának. Ezzel együtt elengedhetetlen a mindennapos „karbantartás” – akár csak negyedórányi gyakorlás – még akkor is, ha adott esetben hetekig nincs fellépésem. Ha másért nem, hát azért, hogy ne feledjem, énekes vagyok! *(nevet)*

– **Azért azt nem hinném, hogy ne lenne tele a naptárja... Meséljen a terveiről!**

– Valóban, a következő hónapokra, sőt tulajdonképpen egészen 2014-ig be vagyok táblázva. Egy sor koncertet és áriaestet fogok adni Európa-szerte, Ázsiában és az Egyesült Államokban.

Emellett egy opera előkészületein dolgozom. Christian Kolonovits osztrák zeneszerző komponál egy spanyol tárgyú operát, melyet a tervek szerint 2014-ben fogunk bemutatni, de erről a projektről még nem árulhatok el többet. Nagy lelkesedéssel várom, hogy még mielőtt végleg visszavonulnék, újra elénekelhessek egy teljes szerepet.

– **Ezek szerint 2002 után újra színpadra lépne egy megrendezett operában?**

– Igen, pontosan erről van szó.

– **Szenzációs, alig várjuk! De ha erről a tervéről még nem mondhat többet, akkor hadd kérdezzem tovább az áriaestjeiről. Az ön repertoárján klasszikus művek mellett mindig is szerepeltek zarzuelák, musical-részletek, olasz és spanyol slágerek, népszerű karácsonyi énekek. Egy kritikus azt írta az ön 2004-es, utolsó Erkel Színház-beli estje kapcsán: „Carreras túl jó ezekhez a dalokhoz”. Mit válaszolna neki?**

– Azt gondolom, hogy egy operaénekes elsősorban mégiscsak énekes. Nem hiszek a specializálódásban. Persze a gyökereim az opera műfajához kötnek, de ez nem jelenti azt, hogy ne keltette volna fel az érdeklődésemet más, és ne csábított volna a kezdetektől fogva a lehetőség, hogy más műfajú dallamokat énekeljek – és talán egy kicsit másként, mint ahogy a közönség megszokta. Ennek a vonzalomnak a mélyén ott van az is, hogy legnagyobb elődeink – Caruso, Gigli, di Stefano – örökségét vigyem tovább. Minden nagy tenor énekelt népdalokat és nem restelték a korabeli slágereket előadni. Egy szó, mint száz, nem gondolom, hogy operaénekesi mivoltom kizárná, hogy más műfajokban is rendszeresen kipróbáljam magam. Hiszek benne, hogy műfajtól függetlenül érvényes



© A BOHÉMÉLETTEN 1976-BAN, HÁZY ERZSÉBETTEL | Fotó: Operaház archívuma

az, amit őszintén adok elő. Ha sikerül az előadásommal érzelmeket közvetítenem – mi többre vágyhatnék?

– **Igaz, hogy akár a koncert előtti utolsó pillanatban is módosít a műsorán?**

– Nem, dehogy! Nem tagadom, sok hibám van, de az biztos, hogy fegyelmezett művész vagyok. Hogy mi legyen a ráadás, azt persze csak a koncert legvégén választom ki, de a műsort jó előre rögzítem, és mindig igyekszem a közönség kedvében járni. Amikor például már nem először megyek egy városba vagy egy adott színházba, újabb és újabb darabokat választok hosszú pályafutásom során több száz tételre hízott repertoáromból.

– **Ha úgy adódna, visszatérne a 2013-ban újraindító Erkel Színházba?**

– Nagy örömmel! A következő alkalommal legszívesebben egy zenekari estet adnék, a műsoron operaáriákkal, zarzuelákkal...

– **Élénekelné nekünk esetleg a *Canción Húngarát* is?**

– Miért ne? Bár akkor érdemes volna a szövegét lefordítani a műsorfüzetben, hogy azok is értsék, akik nem tudnak spanyolul. *(nevet)* ○



# Erkel Színház 101



Az Erkel Színház 101. születésnapját az Operaház az Opera gyermek-kórusaként ismert Erkel Ferenc Általános Iskola kórusának részvételével ünnepelte december 7-én a felújítás előtt álló színház színpadán. A családi ünnepségen jelentették be Erkel Ferenc *Hunyadi László* című operájának CD-megjelenését. Az opera Erkel előadói gyakorlatában kialakult „ösvályoztatát” az Erkel által alapított zenekar közreműködésével, a róla elnevezett színház színpadán vették fel 2012. augusztus végén. A Magyar Állami Operaház vezető szólistái által és Héja Domonkos vezényletével felénekelte zenei anyag az OperaTrezor sorozat első hanghordozója. A Hunyadi László szeptemberi operaházi bemutatója után tavasszal ugyanennek a műnek az ifjúsági változata kerül diákok tízezrei elé az Erkel Színházban. Az ünnepség végén a gyerekkórus tagjai fújták el a 101 gyertyát, a rendezvény résztvevői pedig a jövő közönségére koccintottak – jelképesen kölyökpezsgővel.



**szeretet.éhség.**

Ételt az éhezőknek, otthont az otthontalanoknak,  
esélyt az esélyteleneknek.



**ÖKUMENIKUS  
SEGÉLYSZERVEZET**  
HIA-HUNGARY

ADOMÁNYVONAL  
**1353**

**MINDEN HÍVÁS SEGÍT!**

EGY HÍVÁS **250 FT** ADOMÁNYT JELENT

A feltöltő kártyás (prepaid) adományozók esetében az adomány összege a mindenkor hatályos áfa értékével csökkenhet.

# A dilettantizmus titka

*„Ha csak azért lenne zene az operában, hogy még egyszer kifejezze azt, amit a költő egyszer már kifejezett, akkor inkább kíméljete meg a hangoktól!” – írta egy alkalommal a zeneileg is igen képzett és kényes ízlésű bécsi drámaíró, Franz Grillparzer. Bár álláspontjával a 19. század második felében számos barátot szerzett volna magának a Liszt és Wagner nevével fémjelzett „új német zene” ellenzőinek táborában, Grillparzer évtizedekkel korábban, Gluck törekvéseit vizsgálva vetette papírra meggyőződését. A zenedráma műfaja körüli későbbi vitákba az osztrák költő voltaképpen csak belecsöppent, mint a szintén bécsi zenekritikus, Eduard Hanslick által citált hivatkozás.*

*Rákai Zsuzsanna*

A nagy tekintélyű Hanslick bár elismerte, hogy az áriákra tagolt drámai eseményorként felfogott opera kétségkívül „a valósággal maradéktalanul ellenkező természetű” jelenség, ezt a furcsaságot a műfaj magától értetődő esztétikai sajátosságának tekintette. Annak ellenére, hogy becsületesen próbálkozott a wagneri koncepció művészi értékének befo-

gadásával – amely éppen ellenkezőleg abból indult ki, hogy a merev zenei elvárások agyonnyomják az opera kifejezőerejét –, sehogyan sem tudott megbékélni a gondolatlaltal, hogy egy alapvetően zenei alkotást valaki elsősorban ne a zenei lehetőségek felől, hanem a drámai logika sejtelmes összefüggéseinek irányából akarjon megközelíteni.

Hanslick világos gondolkodásmódját és éleslátó, pontosan célzott szarkazmusát mi sem bizonyítja ékebben, mint hogy még a számára esztétikai értelemben védhetetlennek tűnő Wagner-kompozíciók hatásmechanizmusában is észrevett egy roppant jelentőségteljes elemet, egyfajta különös kétértelműséget. Ugyanazon lábjegyzetben ugyanis, amelyben a redundancia unalmát és sekélyes voltát kívánta érzékeltetni, Hanslick elhelyezett egy másik Grillparzer-idézetet is, amely a zenei és drámai hatás felcserélésének veszélyeire vonatkozott, kijelentve, hogy „rendszerint azok követelnek az operától tisztán drámai hatást, akik ezzel szemben egy drámai költeménytől zenei hatást várnak, azaz vakon ható erőt”. Míg Hanslick mindezt a felkészületlenség, a pongyolaság, a szellemi fegyelmetlenség csapdájának tekintette, Wagner talán legeredetibb méltatója, Thomas Mann éppen ebben a megfoghatatlan tisztázatlanságban, zene és szöveg alig kiegyensúlyozható egymásra utaltságában vélte felfedezni a zenedráma csodájának kulcsát: „Wagner zenéje éppúgy nem zene, mint ahogy az alapjául szolgáló drámaszöveg, amely kiegészíti, nem irodalom. Ez a zene: pszichológia, jelkép, mítosz, pátosz – minden, csak nem muzsika” – írta *Richard Wagner szenvedése és nagysága* című tanulmányában. – „A szöveg, amely köré fonódik, amelyet drámává teljesít ki – a szöveg nem irodalom, ám a zene az. Ez a zene, amely látszólag (és

nemcsak látszólag, hanem valóban!) gejzirként tör fel a mítosz kultúra előtti mélységeiből, valójában átgondolt, kiszámított, kiagyalt, rafináltan okos és elgondolásában éppannyira irodalmi, mint amennyire a szöveg zenei.”

Thomas Mann kialakított egy már-már tiszteletlennek tűnő, ugyanakkor furcsán megvilágító erejű elméletet arra vonatkozóan, hogyan tudta Wagner elkerülni, hogy zenéje pusztán a (szintén általa írt szöveg) ismétlésére szorítkozzon. Az író szerint a dilettantizmus segítette ebben Wagnert, az okos íróniával, mégis hódolattal észrevett és szóvá tett műkedvelő mivolt, az a megfigyelés, hogy a nagyszabású, lehangoló erejű zenedrámák alkotórészei önmagukban nem tökéletesek. Szövegeik önállóan nem képviselnek irodalmi értéket, múlhatatlan szükségük van a zene erejére, hogy dagályos sutaságuk értelmet és létjogosultságot nyerjen, a zene kohéziós erejének ugyanakkor a dráma szolgál támasztékul, annak összefüggései ruházzák fel olyan jelentőséggel és szerkezeti összetettséggel, amelyet pusztán hangzó elemeinek érzékelhető kapcsolatai révén nem élvezhetne. Ebben az értelemben a Gesamtkunstwerk nem a művészeti ágak csúcsteljesítményeinek egyesítéséből jön létre, hanem az egyes alkotórészek egyenetlenségeinek aprólékos, gondos, utolérhetetlenül ihletett kiegyensúlyozásaként jelenik meg. Mert, ahogyan Thomas Mann rámutatott, a művészi kifejezés-

mód határainak tiszteletben tartása sokkal fontosabb egy alkotó számára (művészi szempontból valójában az egyetlen életbe vágó jelentőségű kérdés), hogysem könnyedén átlépjen rajta. Az ilyen döntéshez a merészség nem elég, bizonyos fokú tudatlanság is szükséges hozzá, olyasféle sorsszerű tájékozatlanság, mint Siegfried és Parsifalé.

Wagner saját bevallása szerint *A bolygó hollandival* lépett erre az útra, akkor még nagyon óvatosan, a zárt számos opera hagyományaitól csak vigyázva távolodva el, az 1840-es évek elején. A bicentenárium tiszteletére az Opera-

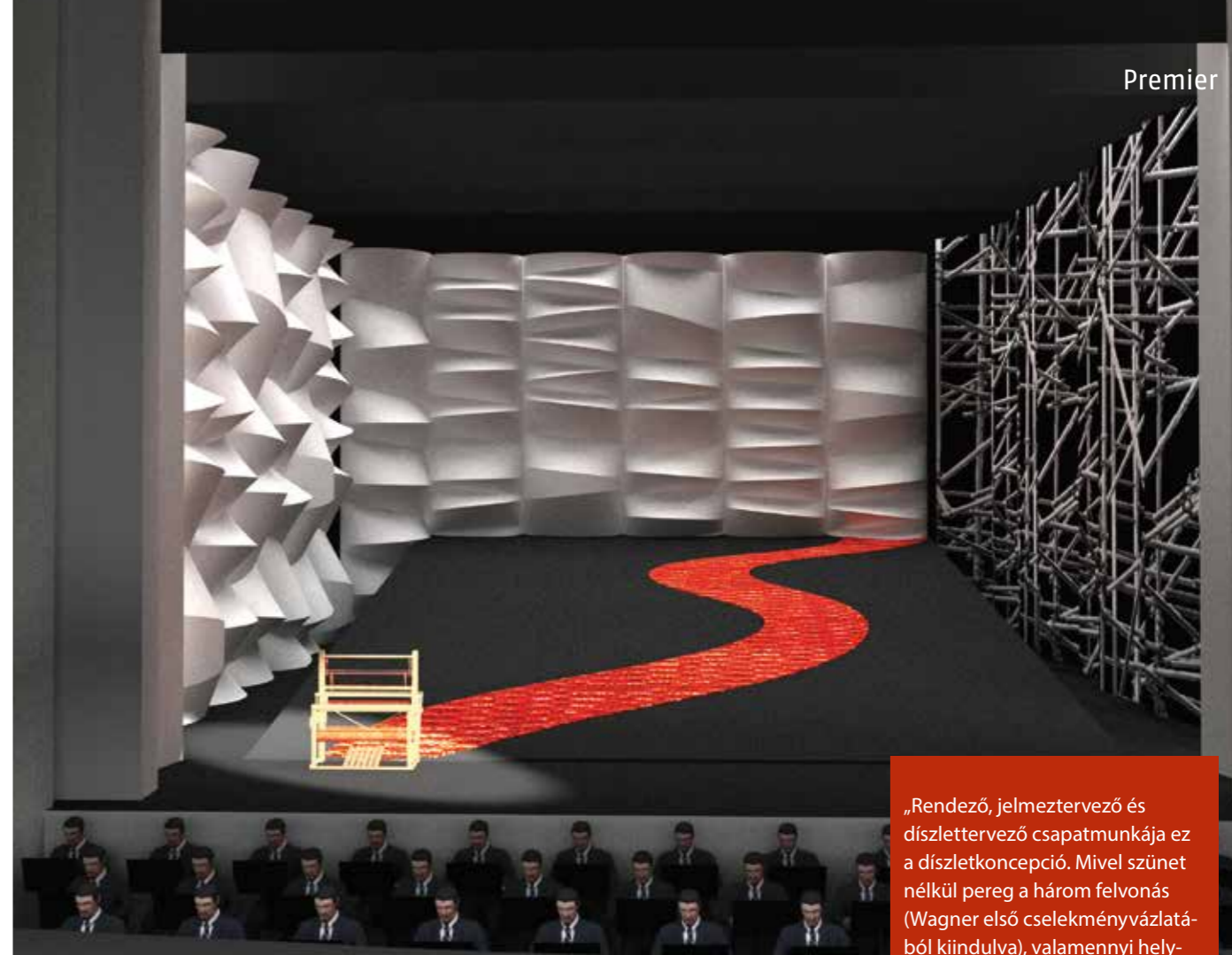
ház most ezt a művet állítja színpadra. Ezzel kapcsolatban kerestük meg néhány kérdéssel a produkció három motorját: a rendezőt, a díszlet- és a jelmeztervezőt.

**– A Wagner-év nyitányaként az Operaház egy olyan alkotást tűzött műsorra, amely önmagában is Wagner érett, a librettót és a zenét egységes drámai alkotásként kezelő korszakának tulajdonképpeni nyitódarabja. Mit gondol erről, hol a helye a hollandinak az életműben?**

**Szikora János:** A darab színpadra állításának nehézségei zenei stílusának eklekticizmusából, bizonyos érte-

„Rendező, jelmeztervező és díszlettervező csapatmunkája ez a díszletkonceptió. Mivel szünet nélkül perog a három felvonás (Wagner első cselekményvázlatából kiindulva), valamennyi helyszínnek egyetlen tér kell, hogy megfeleljen. Éppen ezért a díszlet alapvetően a zene dinamizmusának és líraiságának váltakozását igyekszik kifejezni. A térnek az a célja, hogy Senta és a hollandi együvé tartozását ábrázolja – akik a cselekmény végén el is érnek egymáshoz –, ugyanakkor az is lényeges szempont, hogy az opera során látványelemekkel is elkülönítsük azokat a jeleneteket, amelyekben értelemmel meg nem magyarázható események történnek.”

**Szendrényi Éva, díszlettervező**





# A nő hol a csábítás és a kéjvágy megtestesítője, hol pedig a befogadó, megtermékenyülő anyaisten.

lemben kiforrottságából fakadnak. Hagyományos operai jelenetek és romantikus zenei sablonok váltakoznak benne olyan különleges részletekkel, amelyekben már tisztán felragyog a wagneri opera legeredetibb sajátossága: a zene, amely többé nem apuszta zenedramaturgia szabályainak akar megfelelni, hanem egy speciális lélektani dramaturgia által diktált dráma megvalósulása. Ezt a megállapítást tekintem A bolygó hollandi zenéjéhez való rendezői viszonyulásom kulcsmondatának.

**– Rendezői tervei milyen alapvető elképzelések mentén interpretálják az operát? Klasszikus színpadi világot kíván teremteni vagy valamiféle áttételes értelmezésben szeretné megmutatni a drámát?**

– A zenedráma története – csakúgy mint a zenéje – szintén ellentmondásokat hordoz. Vajon alapvetően egy realista történettel van dolgunk, amit át- meg átszó valami misztikus elem, vagy pedig az egészet egy misztikus rajongásnak fogjuk fel, aminek időnként realista megnyilvánulásai van-



„A bolygó hollandi számomra a szétszakítottság fájdalomról szól. Annak az egységnek a széthullásáról, amely egymást a mágnes két pólusaként kiegészítő, egymást kölcsönösen vonzó férfi és női minőséggé válik szét. A találkozás, vagyis az egység megélése szinte csak egy pillanattal tarthat, mert az élet áramlása, mozgása, az állandó változás nem állhat meg. A férfi, vagyis a hollandi az örök kereső, felfedező, a nő, vagyis Senta az örök várakozó, befogadó. Ezeket a minőségeket azonban mindketten végtelenül kavargó érzelmeken keresztül élik meg. Ezért jelentős motívum Senta és a hollandi ruhájában az örvény, amely a szerelem tűzszimbolikájához kapcsolódó vörös árnyalatokkal párosulva kettőjük egységét jelzi. A többi szereplő kék színekben jelenik meg, mely elválasztja őket a két főszereplőtől a víz princípiumára utalva, amely a hollandi történetét átokként hatja át.”

**Berzsenyi Krisztina, jelmeztervező**

nak? A mű fogantatásának és színpadra állításának idején, a romantika virágkorában nyilván az elsőt volt a hangsúly. Én misztikus rajongásként értelmezem, realista felhangokkal. Ha hűek akarunk lenni Wagner alkotói szelleméhez, akkor mindenekelőtt a záróképet kell komolyan vennünk és ebből kell kiindulnunk. A kép a férfi és nő egymásra találásának apoteózisa. Ezért volt minden küzdelem és szenvedés, erre várt Senta egész életében. Platónról származik az idea, hogy valaha, valamiféle „aranykorban” nem voltak férfiak és nők, hanem a két princípiumot egyesítő „gömbemberek” léteztek teljes egységben, kielégülésben. Zeusz azonban kettévágta őket, és azóta minden ember csak fél-ember, aki az elveszett másik felét keresi. Ez a kissé erőteljes, mégis hatásos szimbolika vezérel Senta és a hollandi egymásra találásának mitikus történetében. Mert én mitikusnak látom a szüzsé valamennyi realista elemét, ahogy a cselekményt magát is. Tenger és tengerpart, bolyongás és várakozás, kárhózat és megváltás mind-mind közös részei azoknak a toposzoknak, amelyek az antik világtól kezdve a középkoron át az újkorig ívelve beszélnek az elveszett és fellelhetetlen tökéletességről, egységről, otthonról: Odüsszeusz története, a Bolygó Zsidó képe és a hollandi tengerészlegendája mind idetartozik. Valamennyi középpontjában a férfi áll, aki valamiféle felsőbb isteni hatalom megsértése miatt kárhózatra és nyugtalan bolyongásra ítéltetett. A nyughatatlan és dinamikus férfi elem ellenpólusa pedig, amely kiegészíti, a statikus és várakozó nő.

A *Hollandiban* Senta tölti be ezt a szerepet. Ahogy Nietzsche megkülönbözteti az európai kultúrában az egymással vetélkedő dionüszoszi és apollói szellemet, úgy vonul végig kultúrtörténetünkben a nőnek mint Aphroditének, illetve mint Déméternek a felfogása. A nő hol a csábítás és a kéjvágy megtestesítője, hol pedig a befogadó, megtermékenyülő anyaisten. Senta igazán egyik sem: ő a Földet jelentő anyaistent és az örök tisztaságot jelképező, égi Szüzet egyesítő keresztény gondolatkör teremtménye, a magához emelő „örök asszonyi” goethei gondolatából fogant alak („Das Ewig-Weibliche, Zieht uns hinan”). Ezeknek az eszméknek természetesen számos színpadi következménye van. Legalapvetőbb azonban az egyes helyszínek elvont, stilizált jellege, illetve az a mód, ahogy az opera legfontosabb tárgya és szimbóluma, a hollandi hajója megjelenik. Mi ez tulajdonképpen? Valóság vagy látomás? Nos, ebben az előadásban a hajó úgy jelenik majd meg, mint az alaktalan képzetekből formálódó végzet. A magam részéről egyébként úgy gondolom, hogy a tárgy, a hajó maga nem valóságos, de a hajót életre hívó szorongás igen.

**– Ön szerint lehetne-e növelni az Operában a Wagner-bemutatók számát?**

– Wagner óriási egyéniség. Művészte, csakúgy, mint egykor a személye, szélsőséges érzelmeket vált ki. Azt nem tudom, hogy igazgatóként tartanék-e minden szezonban egy Wagner-bemutatót, de abban biztos vagyok, hogy a repertoár hosszú távon csak gazdagodna tőle. ○



**KISS IMRE**  
(1943–2012)

2012. november 25-én elhunyt Kiss Imre, a Művészetek Palotája első vezérigazgatója, aki 1996 és 2001 között a Magyar Állami Operaház ügyvezető igazgatója, illetve megbízott főigazgatói posztját töltötte be. A Budapesti Tavasz Fesztivál alapító igazgatóját, aki később az Országos Filharmónia, az Operaház, a Vígszínház és a Művészetek Palotája vezetője volt, a teljes magyar kulturális közélet gyászolja, de igazán azok tudják, halálával kit vesztettünk el, akiknek szerencsésük volt vele együtt dolgozni.

# Út a Mount Everestre

A valódi sikerről Sümegi Eszterrel



**Fáradt – jelzi bocsánatkérőn, amikor találkozunk. De amint kérdésről kérdésre elmélyedünk szakmája szépségeiben, a kimerültség utolsó jele is eltűnik szeméből, és helyét átveszi az opera iránti rajongás, a zenével szemben érzett alázat és a hatalmas szeretet csillogása... *Becze Szilvia interjúja***

**– Siker a tapsvihar, a közönség szeretete, a szakmai elismerések, díjak – legalábbis ezt látja a publikum. És bár nyilván siker ez a művész számára is, de van teljesebb értelmezése is?**  
– Van bizony. Amikor az élet minden területe békeességben telik. Amikor rend van a magánéletben, nincsenek egészségi problémák, amikor minden tökéletes a gyerekeim életében, és a szakmámat is kiélhetem, megélhetem. Számomra ez jelenti a valódi sikert.

**– És mindezt úgy kell egyensúlyba hozni, hogy egy olyan pálya, egy olyan élet formálódjon, amelyet magának tudhat...**

– Nagyon egyszerű a megoldás: soha véget nem érő, hatalmas munka kell hozzá. A siker ugyanis becsapós, nem szabad hinni neki, és minden alkalommal nagyon meg kell dolgozni érte. Mindig maximálisan fel kell készülni, mert nem lehet feszültség az előadáson, hiszen ilyesmit nem érezhet a közönség. Persze arra a fajta feszültségre, amely a várakozás izgalmából ered, hogy vajon milyen lesz az előadás, nagyon is szükség van,

de ezért is nagyon sokat és mélységes alázattal kell dolgozni.

**– Kívülről szemlélve kezdettől fogva gördülékeny, folyamatosan a siker felé haladó pályát tudhat magának. De kisebb-nagyobb akadályok nyilván megjelentek. Hogyan lépegetett át ezeken, hogyan építkezett a nehézségekből is?**

– A nehézségeket nem kell kikerülni, ezekre szükség van. Valóban a szenvedés viszi előre az embert, a művészt.

**– Szerepei – általában drámai karakterek – hogyan épülnek be a személyiségébe? Sokat – mondjuk úgy – kivesz Önből egy szerep, mielőtt a fejlődéshez is hozzásegíti?**

– Az első próba előtt hetekkel-hónapokkal folyamatosan a figura körül járnak a gondolataim, már tervezem, hogyan legyen belőlem igazi Tosca vagy Traviata. Ugyanakkor ez színház, és nagyon jó érzés más bőrébe bújni, de sosem szabad elfelejteni, hogy előadás után az ember hazamegy, lemossa a sminket, pár falatot vacsorázik és visszaváltozik nővé, feleséggé, anyá-



○ A SZICILIAI VECSENYE – ELENA HERCEGNŐ / fotó: Éder Vera

vá. Tehát megy tovább az élet, amelyet állandóan szervezni és irányítani kell.

**– Hogyan tud ilyen határozottan két lábbal állni a földön úgy, hogy közben valóban estéről estére a zeneirodalom legnagyobb hősnőit formálja meg?**

– Egyszerűen muszáj normálisnak maradni. Ahogy mondta is, az én szerepeim rendkívül nehéz, drámai hősnők. Ott van például Tosca, aki erős felindulásból embert öl. Vagy a következő nagy feladat, Traviata. Hat éve énekeltem legutóbb ezt a figurát, és akkor az járt a fejemben, vajon van-e joga egy embernek, hogy elvegye Violetta boldogságát, hogy ő boldogulni tudjon. De közben nagyon sok minden változott bennem, és úgy érzem, ez a történet akár ma is játszódhatna. Számomra már nem is a megbotlott Violettaról szól az opera, hanem magasabb szintű, ma is létező problémát látok benne. Bizony a társadalom sem akkor, sem ma nem fogadja vissza a megtévedt embereket.

**– Mindez mit jelent majd a színpadon? Hogyan változik a hat évvel ezelőtti értékeléséhez képest Violetta figurája?**

– A mai Violetta nem érez önsajnálattal, mert tudja, hogy így működik a világ. Ugyanakkor úgy kell eljárásanom, mint aki igazán reméli, hogy kaphat még egy esélyt az élettől.

**– Melyik volt az első olyan szerepe, amelynél már tudta, hogy jó úton jár, és formálódik az ösvény, amelyen haladnia kell?**

– Én azonnal főszereppel kezdhettem a pályámat, éppen húsz éve Győrben *Az álarcosbál* Ameliájaként. De a fokozatosságra mindig megpróbáltam figyelni, tehát minden drámai szerep után igyekeztem lírai figurához nyúlni,

és lépésről lépésre haladni. Néha nem kellett mondanom. Már a pályám elején felkértek az *Aidára* és *A végzet hatalma* Leonórájára is. Egyiket sem fogadtam el. Biztos vagyok benne, hogy jól tettem. Ezekhez a szerepekhez érni kell. Az *Aidára* például tíz évet vártam az Operában, most pedig Wiesbadenben énekelhetem, rendkívül érdekes, modern rendezésben. Voltaképpen egy politikai thrillert játszunk, amely kétdimenziós befejezésben csúcsoedik ki. Megjelenik egyszer az operának megfelelő valóságos időben, és megjelenik a mennyekben, ahogy a lélek kiszáll az emberből, a felhők közé jut és eltávozik a Földről. Rendkívül profi előadás, és erre szükség is van. Mindenkinek, aki operát ad elő, törekednie kell a tökéletességre.

**– Ahhoz, hogy profivá váljon, nagy példaképeket, nagy partnereket kapott...**

– Igazán nagy művészekkel dolgozni olyan, mintha improvizálnánk a színpadon. Persze, valójában nem, sőt nagyon is kidolgozott előadások ezek, de ezek a kollégák mindig a jót és a még jobbat hozzák ki belőlem.

**– Van, aki az Ön példaképe, és van, akinek már Ön az ideál...**

– Ez nagyon megtisztelő, és éppen ezért a fiatalokat segíteni kell. Most is lesz erre lehetőségem, Balczó Péter lesz a partnerem, akit rendkívül tehetségesnek és nagyon szimpatikus embernek tartok. Arra gondolok ilyenkor, hogy én is elkezdtem egyszer ezt a pályát. Voltak, akik segítettek, és voltak, akik belém rúgtak. De visszagondolva azt mondom, hogy idővel minden a helyére kerül. Két éve volt egy nagyon komoly operációm, emiatt nem tudtam énekelni az egyik nagy szerepalmomat, Normát. De az élet úgy rendezte, hogy most, novem-

ber 10-én éppen Győrben sikerült elénekelnem. Aznap egész délelőtt a könnyeimmel küszködtem, alig tudtam elhinni, hogy ez a nap is eljött az életemben. Úgy éreztem magam, mint a profi hegymászó, aki feljutott a Mount Everest csúcsára és gyönyörködik a panorámában. A Norma az operairodalom egyik legnehezebb szoprán szerepe, és nem mindenkinek adatik meg, hogy elénekelje.

Számomra a nagy példakép Maria Callas. Ő az, aki tökéletesen azonosulni tudott a szerepeivel. Utánozhatatlan csoda volt. Tizenhét éves koromban egy zenetörténet-órán mutatott a tanárunk egy *Tosca*-felvételt Callasszal. Olyan hatással volt rám, hogy alig kaptam levegőt, hónapokig éltem abból az élményből. Akkor formálódott bennem, hogy operát kellene énekelni. Azóta is igazi Callas-rajongónak számítok. De vannak hazai példaképeim is, Sass Sylvia, Marton Éva, Tokody Ilona, Kincses Veronika. Mindegyiküket másért szeretem. Tokody művésznőnek

van egy csodálatos Angelica-felvétele, Kincses Veronika a legtökéletesebb Píllangókisasszony. Sass Sylvia Mozart-lemezéért rajongok, Marton Éva pedig olyan pianókat énekel az *Andrea Chenier*-ben, amelyeknél úgy éreztem, ilyen finoman már lehetetlen énekelni. Ő mégis megcsinálta.

Az énekeslét nagyon szigorú. A csodálatos Hamari Júlia nyilatkozta, hogy mindent alárendelt a szakmájának. És ez így van, a nyaralást, a családi programokat, a szórakozást, mindent alá kell rendelni ennek. Az ihlet nem jön magától, azt elő kell készíteni, ki kell dolgozni. Én csakis a munkában hiszek. Nem könnyű pálya a miénk, hatalmas emberi és művészi alázat kell hozzá.

**– Most, hogy sok szép élményt kiemeltünk az életéből, az első válasszához képest mit mond? Mi a siker?**

– A családom. Az, hogy van férjem, gyermekem, szeretteim, hogy van Istenem, és hogy a szó legszebb értelmében hétköznapi maradhattam... ○



# A pálca és varázslói

**Az első világháborút követő zenei fejlődés eredményeként a Teremtő utáni rangsorban – a pap, az orvos és a bíró mögött – rögvest a karmester áll. Hetven év elteltével szerepük még fontosabbá vált, mert az új generáció a hatalmat és a vagyont a társadalomért érzett felelősséggel egészítette ki. Görömbey G. Szilárd**



„A látszólagos mellőzöttség és meg nem értettség szép lassan elfogadottsággá, utóbb nélkülözhetlenséggé változott...”

Karmesternek lenni sokáig nem volt magától értetődő foglalatosság. A zeneszerek egy része nem értette és nem szerette a jelenlétüket, s maga Daniel Barenboim is úgy nyilatkozott, hogy létüket és mindennapi kenyerüket sokkal inkább szociológiai, semmint művészeti okoknak köszönhetik. A látszólagos mellőzöttség és meg nem értettség szép lassan elfogadottsággá, utóbb nélkülözhetlenséggé változott, hogy aztán a 20.

század közepére a befektetett munka és a türelem megteremje gyümölcsöt: a dicsőséget, a hírnevet, a hatalmat és a gazdagságot. Csúcsponton működött a teremtőerő, az ellentmondást nem tűrő Karajan, a perfeccionista Kleiber, a zenei forradalmár Harnoncourt és a kortárs hangokra is érzékeny Boulez vezetésével egyik megkerülhetetlen felvétel született a másik után, miközben a dirigensek személyéhez kötődő zenei ünnepek

és kurzusok zenei kegyhelyekké váltak, ahol a még élő szenteket alkotás közben csodálhatta meg a lelkes közönség.

A teremtőerő mércéjét az mutatta, képes-e valaki az ismeretlenségből világhíressé varázsolni egy zenekart, amellyel aztán kedvére rögzítheti a zeneirodalom legcsodálatosabb alkotásait. Az operaházak és fesztiválok egymást túllícitálva édesgették

magukhoz a tehetségeket: ha Salzburg a legfoglalkoztatottabbakkal állt ki, Bayreuth a leghíresebbekkel vágott vissza. Ha a Scala a már befutottakat alkalmazta, a Metropolitan az ifjakkal kísérletezett. A szerencsés dirigensek és fő-zeneigazgatók mindennek köszönhetően sport- és luxusautókban száguldoztak, elit üdülőhelyeken tartottak fenn házakat, régiségeket gyűjtöttek, s magas rangú politikusok között éltek mindennapjaikat.

## ÚJ MŰSORHOZ ÚJ FÉRFI

A sokáig mégis csak kevesek kiváltságaként létező klasszikus zene s az ehhez elengedhetetlen titkos tudás sámanjaiként létező maestrók az elmúlt néhány évtizedben újabb változáson mentek keresztül. A farmeres, az ifjúsági, a gyerek- és a fűben ülős szabadtéri koncertek hatására a zene lassan társadalmi tulajdon lett, miközben minden dirigens egy, a társadalmi szolidaritást és a felelősségvállalást hangsúlyozó

művészi gondolkodásmód középpontjában találta magát.

Bár már Lorin Maazel és Riccardo Muti is vállalt jószolgálati és menekültügyi, rendkívüli nagyköveti posztot, zászlóvivőként a britek csodafegyvere, Sir Simon Rattle haladt az élen. A brit dirigens, miközben zenei sikert zenei sikerre halmozott, szembeszállt a marketinges nézőponttal, a zene erkölcsi erejét, mindenki általi elérhetőségét,

## „A karmesterek világa talán egy újabb átalakulás felé halad.”

s ehhez kapcsolódóan saját művészi felelősségét hangsúlyozta, s követelte az iskolai zeneoktatás reformját. Elkezdte kinevelni a jövő közönségét, koncertsorozatokat szervezett a zene népszerűsítése érdekében, filmet forgatott a témáról, s a Berliini Filharmonikusokkal együtt az UNICEF jószolgálati nagyköveti posztját is magára vállalta.

Az új irányzathoz Latin-Amerika kínált arcot és küldetés tudatot az egyre gyorsuló, elkötelezett zenészek és hallgatók számára. A Venezuelában 1975 óta El Sistema néven létező zeneoktatási rendszer csúcsára márkavédjegyként egy, az ifjúsági zenekarokból már kiöregedett muzsikusokból összeállított együttes és egy agilis karmester került. A Simón Bolívar Szimfonikus Zenekar és vezetője, Gustavo Adolfo Dudamel Ramírez elsősorban szociális szerepvállalónak tekinti magát. Az El Sistema és a zenekar célja a legszegényebbek gyermekeinek bekapcsolása a társadalmi mobilitásba, miközben egyedülálló zenei oktatást is kínál. Dudamel, dolgozzon bár Göttingenben vagy Los Angelesben, egyfolytában azon munkálkodik, hogy újabb és

újabb neves támogatók megnyerésével hívja fel a figyelmet a nyomorra, a társadalmi különbségekre és a zenei kísérlet sikerére. A göndör fürtjei miatt is csodált dirigensről film is készült *Tocar y Luchar* címmel, s bekerült a híres *60 minutes* riportműsorba *Dudamel, a Nagy* címmel.

Sokkal ingoványosabb, politikai területre merészkedett Daniel Barenboim, aki Wagner zenéjének izraeli elfogadtatásán keresztül a palesztin–izraeli és az arab–izraeli közeledést sürgeti. 1989 óta egyre többször állt ki nyilvánosan a művészeti tiltás ellen, mígnem egyik izraeli koncertjének ráadásaként a *Trisztán és Izolda* előjátéka csendült fel, félórás, dühödt vita és néhány hallgató kivonulása után. Edward Saiddal közösen, 1999-ben alapított, Nyugat-Keleti Díván elnevezésű zenekara – melyben izraeli, palesztin és arab fiatalok muzsikálnak – számtalanszor fellépett Ramallahban és a Gázai övezetben. Folyamatosan és hangosan bírálja az izraeli hatóságok politikáját, kivívva a szélsőségek ellenszenvét, másrésztől mindenek gyümölcseként olimpiai zászlóvivő is lehetett a londoni játékok megnyitó ünnepségén.



© PHILIP DUDAMEL

### VAN BENNE RENDSZER

Az érintettek az egyébként kiérdemelt zajos társasági összejövetelek helyett manapság leginkább karitatív tevékenységeik során találkoznak egymással. Az El Sistema egybecseng Rattle elképzeléseivel, melyet emiatt szívesen népszerűsít, s a programot megtestesítő zenekart Abbádóval együtt gyakorta vezényli is. Barenboimmal közösen adtak koncertet a fukushimai katasztrófa túlélőinek megsegítésére, sőt 2011-ben a Berliini Filharmonikusok, a Staatskapelle, a milánói Scala és a Bécsi Filharmonikusok önkénteseiből alakult

együttes Gázában lépett fel. Az operaházak már keresik az újabb pionírokat, Bayreuth már fel is fedezte a következőt: 2013-ban a korábban Riccardo Chailly-vel együtt dolgozó, jelenleg a Deutschen Oper am Rhein fő-zeneigazgatói tisztét ellátó Axel Kober dirigálja a wagneri szentélyben a *Tannhäuser*t, aki nem mellesleg januárban a Magyar Állami Operaház *A bolygó hollandi*-premierjét is vezényli. A karmesterek világa talán egy újabb átalakulás felé halad. Egy dolgot azonban már nem vitathatnak el tőlük: a zene karmester nélkül olyan lenne, mint a Dallas Jockey nélkül. ○

# Nem elég izzani, lobogni kell!

Medvecz József

**A Magyar Táncművészeti Főiskola 2005-ös, szokásos év végi vizsgakoncertjén sok embernek tűnt fel egy karakteres arcú, hihetetlenül vékony fiú. Még a suttogásokra is emlékszem: „Döbbenetesen vékony! Hogy fog így emelni” – mondták azok, akik hivatalból mindig előre huhognak. S lám, eltelt azóta hét évad, és Medvecz Józsefet a legkülönfélébb szerepekben láthattuk az Operaház színpadán, a Magyar Nemzeti Balett tagjaként. Gara Márk**

○ MEDVECZ JÓZSEF – KARAMAZOV TESTVÉREK – ALEKSZEJ

Hét testvér közül ő a legfiatalabb. Pedagógus szülei mindegyik gyermeküket a művészet felé terelgették, többen felvételiztek a Balettintézetbe is, de csak a legkisebbnek sikerült. Édesanyja beteljesületlen vágya lett az ő küszködős-szerelmes végzete.

A balett-tanulás kötelezettsége akkor változott a tánc szeretetévé, amikor Forgách József vette át az osztályt. A legendás mester életre szóló

útravalóval látta el növendékeit. Megtanította őket a legfontosabbra: dolgozni kell. Mindig, ezer fokon égve. Ő mondta, hogy „a rohadat almát sehol nem veszik meg – muszáj mindig a maximumra törekedni mind itthon, mind külföldön”. „Kemény ember volt, de az ő igényessége nélkül ma nem tartana itt a generációnk. Mindenki aktív táncos lett közülünk – természetesen vannak, akik kisebb helyeken lépnek fel, de a pályán marad-

tak, ami manapság nagy szó, hiszen a táncval keresett pénzükkel fizetik a gázszámlájukat. Forgách mester folyamatosan odafigyelt ráink, ügyelt a fogaink állapotára, a saját pénzéből vett hűtőt a kollégistáknak, és mindig nyitva állt az ajtaja, ha beszélni szerettünk volna vele. Sőt a saját problémáit is megosztotta velünk” – idézi fel a múltat Medvecz József. A végzős évfolyamban már Balogh Béla és Solymosi Zoltán voltak a mesterei.

A már említett vizsgakoncerten Balanchine–Csajkovszkij *Pas de deux*-jében és Vámos György Rómeójaként lépett színpadra, majd megérkezett a szerződésajánlat az Operaháztól. Néhány évig operák balettbetéjeiben és karszerepekben fedezhette fel őt, aki nem felejtette el az arcát. „Közhely, de igaz, hogy az az igazán nagy boldogság, amikor az ember megdolgozik a sikereiért, és nem csak az ölébe hullik – mondja. – Nekem ebből igencsak jutott, mert minden igazgatónál újból meg kellett mutatnom, hogy mit tudok.” A szerepek pedig csak jöttek egymás után. A hatyúk tava *pas de trois*-ja volt az első, amelyben szólót táncolt. Aztán belebújhatott a *Hófehérke* és a 7 törpe vadászána szerepébe. Táncolt modernet (Naisy: *A szerelem és a lány*) és klasszikust (Diótörő herceg) is. Gyakran láthatjuk lírai szerepekben, hiszen évek óta rendszeresen táncolja Levint az *Anna Kareninában* és megformálhatta Colas-t *A rosszul őrzött lányban*. Sok szép feladat és élmény a nézők sokaságának. Talán mégis Alekszej szerepe az, amit egyértelműen hozzá tudok kötni. Ebben „verhetetlen” volt. „A sokadik szereposztásként írtak ki a szerepre, és én már ennek is örültem. Nem volt rajtam a betanulás során teher, mint azokon a kollégákon, akik korban, rangban megelőztek. Egyszerűen nem volt veszténivalóm, aztán Eifman engem választott ki” – meséli. Ez a közönséget jócskán megosztó balett, a *Karamazov* testvérek nagyon sok pozitív visszajelzést hozott számára. „A többi szerepemért sokkal jobban meg kell küzdenem, hogy csak magamat kell adnom. Itt nem tudok technikailag hibázni és ki tudom tárnai a lelkeim belső ajtóit, talán ezt érzik meg az emberek, amikor azt mesélik, hogy katartikus élményük volt a *Karamazov* testvérek.” Később, Aliev balettigazgatója idején meglehetősen érdekes húzásként még a *Giselle*

Albert gróf szerepét is megkapta, igaz, csak egy előadásra.

„Még csak rövid ideje voltam a színházban, amikor Andrea P. Merlo azt mondta: ezen a pályán éppen az a jó, hogy minden nap más bőrébe bújhatsz. Akkor nem értettem igazán.” Később váratlan fordulatként két karakterszerep következett, amelyekben pontosan ezt tapasztalhatta meg: Hortensio *A makrancos Katából*, illetve a *Don Quijote* címszerepe. „Az elején határozottan furcsa volt, de a végére mindkettőt megszerettem. Persze elkezdtem gondolkodni, hogy csak erre vagyok jó? Ezért mondtam, hogy nekem mindig előlről kell kezdenem. Kicsit talán el is bizonytalanodtam, hogy itthon maradjak-e. Aztán ez is eldőlt, mert szeretem az országot, itt van a családom...”

Ebben a kisebb hullámvölgyben érkezett meg Kaszás Ildikó, hogy felajánlja és betanítsa az egyik olyan szerepet, amire szinte mindenki vágyik: Seregi Rómeójából *Mercutiót*. „Itt is kivártam a soromat, hiszen rengetegen táncolták előttem. Nagyon szeretem, és remélem, hogy lesz még hozzá szerencsém!” Majd

az idei évben egy igazi lírai gyöngyszem következett, Cranko *Anyeginjének* Lenszkije. Igazi elegáns és az ifjonti lelkesedést tükröző interpretációt láthattunk. „A *Karamazovhoz* hasonló jutalomjáték számomra az *Anyegin*, nagyon felvillanyozott. A Svédországból érkező betanító páros ragaszkodott hozzá, hogy kapjak előadást, így táncoltam a második premiert.”

Lassan elérkezik az este hét óra. Medvecz József kissé szabadkozik, mert mennie kell. *Vár a fürdetés* – mondja. Mindjárt egyéves lesz a fia. Feleségével, a szintén balettművész diplomáttal szerző, de mostanában inkább a pszichológia felé forduló Atinay Dorottyával nagyon korán kerültek össze. „Az emberek gyakran mondják az *Oscar-díjátadó* gálán, hogy köszönöm a feleségemnek ezért meg azért... Nekem is meg kell köszönnöm neki, mert ő akkor is támogat és erőt ad a mindennapokban, ha csak *Don Quijote*ként sétálok a színpadon, ráadásul elmondja, hogy mi nem tetszik neki, s egyben osztozik a sikereimben is. Az pedig, hogy van egy gyerekünk, és látom, amint nő, az maga a csoda.” ○

○ MEDVECZ JÓZSEF – DON QUIJOTE – CÍMSZEREPEBEN



# Egy hosszú folyamat gyümölcse

Portrészlet Aliya Tanykpayeváról

**Idén szerződött a Magyar Nemzeti Baletthez Aliya Tanykpayeva első magántáncsnő: tapasztalatokban gazdag nemzetközi pályája fontos állomásairól, a kazah balettről beszélt egy próbaszünetben. Halász Tamás**

A kazah balettművészetnek, illetve balettművészeknek sajátos karaktere van. „A férfi táncosokról a vad sztyeppe lovak jutnak az eszembe – mondja Aliya –, szenvedélyesek, dinamikusak. Ha nem látom az arcukat, csak a testüket, a mozdulataikat figyelem, akkor is könnyű kiszúrnom őket. A táncosnőknél is érződik a sajátos nemzeti mentalitás: a kazah kultúrában a férfi áll a középpontban, a nő pedig szorosan ott áll mellette, támogatja őt. Halk, visszafogott és megfontolt. Lírai és romantikus. Lépései – nem csupán átvitt értelemben – óvatosak.”

Aliya tanulmányai befejezését követően, 1999-ben szerződött a Kazah Állami Baletthez: Almati neves balettkolájában végezte tanulmányait. Az A. V. Seleznyov nevét viselő, nyolcvan éve alapított intézményben a képzés a Vaganova-módszeren alapszik, a tanárok jelentős része Moszkvában és Szentpétervárott szerzett diplomát. A növendékek között sok kiemelkedő tehetség végez, majd szerződik a világ rangos társulataival.

Aliya 2001-ben Moszkvába szerződött: az 1994-ben alakult, s a hajdani legendás társulat nevét kölcsönző Orosz Cári Balett első magántáncosa lett. A Bolsoj egykori világhírű szólistája, a litván Gediminas Taranda alapította együttes létrejötténél az orosz balett ikonja, Maja Pliszceckaja is bábáskodott. „Kazahsztánban remek alapokat kaptam, de

o Fotó: Gádacs Tamás



igazi balerina ott, Moszkvában vált belőlem – fogalmazza meg Aliya. – Sokat kaptam Tarandától, aki másfél évtizedig volt a Bolsoj Balett tagja. Galina Sljapina, a kiváló pedagógus pedig az utolsó ujjpercemig, a tekintetemig bezárólag kimunkálta, finomította a játékomat.”

Mire a balerina a moszkvai társulathoz került, Pliszceckaja már nem védnökösödött fölötte. Két alkalommal azonban nem csupán találkoztak, de közösen gyakorolhattak is. Azáltal, hogy együtt dolgozhatott a legendával, Aliya egyik legnagyobb álma vált valóra. „Nem tudom rá azt mondani, hogy a példaképem: ő a balettművészet csodája, aki valamennyiünk fölött áll: szinte nem is merek beszélni róla.” Moszkva után Bécs következett: Tanykpayeva 2005 és 2009 közt a Staatsoper szólistájaként működött és ezzel megkezdte ismerkedését a nyugati balettvilággal. Kultúrsokkot ugyan nem élt át, de számos dolog meglepte: elsősorban a kötött pálya, a szervezettség, a szigorú keretek. Pályája kezdetén a napi tizenkét órányi, szakadatlan munkához volt szokva. A nyugati társulatokban szembesült vele, hogy a próbatáblán két-három órás időintervallumok követik egymást és havonta nincs több fellépése két-három alkalomnál. Ő korábban havi húsz előadáshoz szokott hozzá.

„Ha egy új országba érkezem, soha nem állok kritikusan az ott tapasztalt szabályokhoz: tudom, hogy nekem kell belesimulnom és beletanulnom az új rendszerbe, ami ott a megszokott. Ez a befogadás számomra sosem a megalakulásról, hanem a tanulásról, a gyarapodásról szól” – fogalmaz.

Az európai táncművészet egyik legkiemelkedőbb koreográfusa, Heinz Spoerli vezette Zürichi Operabaletthez

2009-ben szerződött, s első magántáncosként működött a Magyar Nemzeti Balett társulatába érkezéséig. A svájci együttes művészeként egy rövid alkotásban debütált, s első nagyszabású szerepét a Spoerli koreografálta *Rajmonda* címszerepében táncolta, frenetikus, a havi programok szigorú rendjét is felborító, további előadásokat kikényszerítő sikerrel. Erre azért is különösen büszke, mert a fiatal lány alakját Spoerli kifejezetten rá komponálta meg. Aliya most ismét találkozhatott a kemény és szakadatlan munkával, minden előadásban ő táncolta a szerepet úgy, hogy „Rajmonda bizony egész este le nem jön a színpadról”. Az előadást és az ő alakítását nemcsak a közönség, de a szakma is szerette: Aliya elnyerte Az év táncosnője-elismerést, melyet a rangos szaklap, a *Tanz* ítél oda.

A balerina két legfontosabb szakmai díját a Luxemburgi és a Permi Nemzetközi Balettversenyen kapta (2003, 2004). Aliyát az „ifjonti maximalizmus” mellett e két versenyre is a tapasztalatszerzés, a találkozások lehetősége vitte el. „De nincs az a cím, ami a színpadon megsegít, ami mögé elbújhatsz, ha nem dolgozol elég keményen” – összegez.

Aliya beleszeretett Budapestbe, mikor 2012 márciusában megérkezett: a ragyogó napsütés, az Operaház kivételes szépsége azonnal megfogta. Nem idegenként jött, hiszen bécsi éve alatt számtalan magyar balettmesterrel és előadóval találkozott a balett-teremben és a színpadon. „Solymosi Tamással *Anyegin*t táncoltam, Anna Tsygankova, Radina Dace ugyancsak fellépett a társulatunkkal, dolgoztam Némethy Sándorral, Kövessy Angélával, Meztger Mártával, és Harangozó Gyula volt az igazgatónk. A művészetemre nagy hatással voltak ezek a magyar



o ALIYA TANYKPAYEVA – ANYEGIN – TATJANA

művésztársak és pedagógusok: az itteni balettel nem hirtelen, egy csapásra ismerkedtem meg. Az, hogy most itt vagyok, egy hosszú folyamat gyümölcse.”

Ha megkérdezik tőle, hogy mely szerepével tud a leginkább azonosulni, azt válaszolja: amelyikbe éppen bele kell bújni. „Mindig beleszeretek abba, amivel dolgozom: belenő az életembe, és én belenövök a szerepbe. Olyankor az van és csakis az. Nem tudok – mert nincs is értelme – megnevezni valami távot. Mindig megtalálom azokat az apróságokat, amelyekből ihletet tudok meríteni. Nagyon befolyásol az, ami körülvesz: egy csekély momentum képes bearanyozni a napomat és erőt adni, egy másik pedig elrontani.”

Aliya Tanykpayeva egy tizennégy hónapos kisfiú, Szulejmán édesanyja: „itt a munkám, itt van velem a családom, tehát jól érzem itt magam”. o

Fontos támogatóra talált az Operaház. A Magyar Nemzeti Balett és az adidas Hungary Kft. között létrejött szponzori szerződés keretében az együttes szóló- és tánckari művészei sportfelszereléseket kapnak. A szerződést október 30-án, két nappal az *Anyegin* bemutatója előtt tartott sajtótájékoztatón írták alá, stílszerűen balettcipőn is.

# Balettcipő – de milyen!





# XERXES

## Újra

Interjú Kovalik Balázssal  
a *Xerxes* műsorra tűzése kapcsán

**Februárban újra látható a Xerxes. Évtizedek óta ez az egyetlen barokk mű az Operaház repertoárján, amely címe és a közhiedelem ellenére sem nem történelmi, sem nem drámai mű. Vígopera – pergő történet, szerelmi háromszögek, humor és színes kavalkád. A Händel-operát három éve állította színpadra a jelenleg Münchenben élő és dolgozó rendező. Nagy Bálint**

– **Annak idején művészeti vezetőként miért döntött a *Xerxes* műsorra tűzése mellett?**

– A *Xerxes* remek darab, a cselekménye rendkívül változatos. Lendületes szerelmi kalamajka, amiben azért ugyanúgy megtalálható a mély emberi érzelmek ábrázolása, mint a jellemhibák szatirikus kifigurázása. Mindenképpen változatoságot hozott a standard magyar repertoárba, amely a barokk operakultúrát az elmúlt két évtizedben szinte teljesen mellőzte. Műsorra tűzését több évadban tervezték, de különböző indokok miatt végül ez csak 2009-ben sikerült.

– **Milyen kihívások elé állította a zenészeket és az énekeseket a barokk előadási és zenei stílus, amelyben nem tehettek szert jelentős rutinra?**

– Fel kell tenni a kérdést, hogy e műfajt valóban csak specialisták szólaltathatják-e meg. Nyilván a legautentikusabb előadók azok, akik a barokk zenét a legelmélyültebb tudatossággal művelik. Ugyanakkor egy zenekari zenész attól lesz gazdagabb, ha minél több stílussal találkozik, és így vannak ezzel az énekesek is. Senki nem gondolta, hogy elsőre olyan barokk minőséget tudunk majd létrehozni, mint amit

Jacobs vagy Christie felvételeiről ismerünk. Fischer Ádámmal azt terveztük, hogy elkezdjünk foglalkozni e zenei korszakkal, és így az évek során kialakul majd a zenekarban egy érdeklődő mag, amely ebben a zenei stílusban is tökélyre fejleszti tudását. Így történt ez például a Zürichi Operában is.

– **... és a rendezőt?**

– Egy barokk opera zenedramaturgiai rendszerének nincs olyan drámai sodrása, és pszichoanalitikailag kevésbé látványos a szövete, mint a 19-20. század operái. Ez azt jelenti, hogy

a partitúrából kiolvasható kérdések kevésbé egyértelműek, nehezebben észrevehetők és ezért könnyű elsiklani felettük. Míg Puccini szinte mindent realiztikusan ábrázol, addig itt az allegorikus fogalmazásmód sokszor megnehezíti a drámai szituációk kialakítását. Nem elég egy koloratúrát csak azt megállapítani, éppen milyen érzelmi kitörésből fakad, mint ahogy nem elég egy zenei visszatérést pusztán megismételni, esetleg egy kicsit változtatva a karakterén: ezek ugyanis mind a drámai szöveg részei, ahol a rendezőnek nemcsak instrukciót, de

tulajdonképpen szöveget kell adnia az énekesnek. Enélkül akár monoton, unalmas ismétlésnek is tűnhet, pedig mi sem áll távolabb a barokk zenétől.

– **A rendezés poént poénra halmoz. Ez a cselekményből fakad, vagy épp ellenkezőleg, föl kellett dobni valamivel a közel háromszáz éve született művet?**

– Feldobni biztosan nem kell, hiszen cseppet sem mondanám unalmasnak sem a zenét, sem a jeleneteket. A *Xerxes* vígopera, cselekménye operetti, nem törekszik mélyfilozófiai igazságok



© KOVALIK BALÁZS | Foto: Eder Vera

## „A viccesnek tűnő világ egyáltalán nem olyan vicces”

megfogalmazására. Händel szórakoztatni akarta a londoni közönséget, de nem olcsó banalitásokkal: ezúttal is az életről mesél, ezúttal is meglehetősen szatirikusan. Ezt a szílat akartuk felerősíteni, még hozzá a képregények meszerűen szürreális világát megidézve. Egyrészt cél volt, hogy megszólítsunk egy fiatal közönséget, talán ez sikerült is, másrészt a barokk operáknak van egy nem lebecsülendő hasonlósága e képzőművészeti-irodalmi világgal: a tagolt, magukba zárt zeneszámok és jelenetek egymásutánisága, ami jelzesszerűségében is elképesztő lendületet és feszültséget képes kelteni.

### – Egy vicces és szórakoztató világba csöppenünk?

– A viccesnek tűnő világ egyáltalán nem olyan vicces. A játékreplő, a játéktank, a játékbomba, a játékháború egyszerre valósággá, az önző és exhibitionista kiskirály egykettőre diktátorrá válhat. Lehet, hogy jót nevetünk, amikor Arsamenest kukába dobják, de emlékszem, egy néző azért fakadt sírva, mert hirtelen rádöbbsent, épp így érzi magát eldobva a volt férjétől. Ahogy a színpadon álló palotának két arca van, ahogy a hajdan volt Perzsiának két arca van, úgy a poénoknak is.

### – Miért a szokatlan kényelvűség?

– A magyar nyelvű recitativók stílusa is kontraszt az olaszul énekelt áriákkal szemben: vagyis nem viccelődés, hanem görbe tükör. És persze segíti a cselekmény követését is.

### – Van az operaházi előadásnak olyan pontja, amely három év elteltével – színpadi szempontból – feltétlen próba után kiált? Eltűnhettek poénok, gesztusok az első széria óta?

– Ez minden előadás esetén bekövetkezhet, de ahol rendkívül sok apró tényező, mint a jelenetváltások, átöltö-

zések, kellékek, koreográfia stb. fogják egybe a játékot, ott több időt kell szánni a felújításra. A leglényegesebb azonban, hogy a szerepek, a figurák ne ürüljenek ki, hogy azok a bizonyos „hátsó” gondolatok, a „mit miértek” ne vesszenek el az idő múlásával. Egy ennyire összetett rendezés esetén még jobban ügyelni kell az előadás ritmusára, hiszen ez a lendület tartja fenn és viszi tovább.

### – Ezek szerint Ön most újra próbálja a darabot?

– A szabadúszó rendezők általában nem tudnak részt venni a felújításokon, mert jó esetben már egy másik darabot készítenek elő valahol máshol. Én történetesen épp februárban egy másik Händel-operát, az *Agrippinát* Gießenben. Így van ez az énekesek egyeztetésével is, ezért nagyon kevés az olyan színház, amelyik egy-egy felújítás előtt több hetes elmélyült próbafolyamatot tud biztosítani.

### – Mivel ajánlaná egy fiatalnak, aki talán még életében nem látott operát?

– Azt mondanám neki, ezt nyugodtan megnézheti, mert nem tartozik a kötelező tananyaghoz. Aztán mutatnék néhány képet az előadásból.

### – ... és mivel egy Xerxes-rajongónak?

– Hogy ne legyenek előre gyártott elvárásai!

### – Végül arra kérem, ajánljon egy európai előadást, amelyet feltétlen érdemes megnézni.

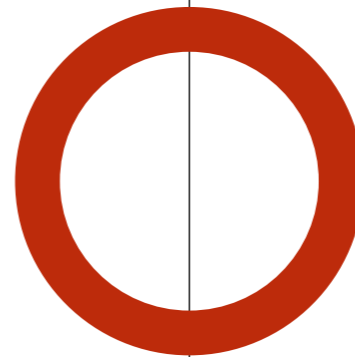
– A stuttgarti *Parsifal* nagyon megérintett. Calixto Bieito rendezésétől elsőre valószínűleg berzenkedne a magyar publikum, de a végül egyedül maradó, szatyraival hajléktalanként nyammogó, terhes Kundry látványával záruló előadás nemcsak felkavaró, de az emberiség megválthatóságáról elmélkedő Wagnert nagyon aktuálissá teszi. ○





# Bel canto- tervek

Kolonits Klára



**Mikor felhívtam telefonon, hogy egyeztessenek vele e rövid portré részleteiről, azt kérdezte tőlem, milyen apropóból kerül sor a bemutatására. Zavarba jöttem: kell-e egyáltalán apropó, ha Kolonits Kláráról akarunk beszélni? *Bóka Gábor***

Kívülről olybá tűnik, mindig történik vele valami fontos: tíz éve énekel a Magyar Állami Operaházban, és mára elképzelhetetlen nélküle egy évad. A közeljövőben a *Traviata* és *A denevér* női főszerepeit alakítja az Andrássy úton, de még az idén láthatjuk-hallhatjuk a *Hunyadi László* Szilágyi Erzsébetjeként, a *Bánk bán* Melindájaként és a *Don Giovanni* Donna Annjaként – megannyi különböző, de egyaránt nagy kihívást tartogató feladatban. A közönség persze tudja, hogy Kolonits Klárától sok stílusban kaphat első osztályút: az elmúlt évtizedben rengeteg szerepben, több szerepkörben is megismerhettük művészetének sokoldalúságát.

Ám hogy ez a sokoldalúság, alkalmazkodni tudás vajon áldás vagy inkább átok-e? „Pár éve azt nyilatkoztam, hogy öt-hat évet elvesztegettem az útkereséssel, ugyanakkor ennyi idővel gazdagodtam is. Mára viszont biztosan tudom, hogy megtaláltam a saját utamat, a drámai koloratúrszoprán szerep-

kört, s ez nemcsak a saját megérezésem, de a közönség, a szűkebb szakma és a kritika részéről is ilyen visszajelzéseket kapok. Ez persze nem jelenti azt, hogy elértem volna a végállomáshoz: a hangom, a személyiségem folyamatosan fejlődik, változik, és nyilván tartogat még meglepetéseket a jövő – ahogy a múlt is tartogatott. Hiszen azon szerepek között, amelyektől mára meg kellett válnom, vannak, amelyeket személy szerint sajnáltam elhagyni. Ilyen *A Nyugat lánya* Minnie-je: csodálatos, hogy egyetlenegyszer elénekelhettem Miskolcon, de biztos, hogy sosem fogok vele újra találkozni. Hasonlóképpen áll *A kékszakállú herceg vára* Juditjával is: nagyon közel állt hozzám, és két évig szinte csak ezt kérték tőlem, de mára biztos, hogy végleg el kell búcsúznom tőle.”

Közelebbi terveiről szólva elsősorban bel canto szerepeket említ, Bellini és Donizetti hősnőit, kiegészítve a hasonló hangfajba tartozó francia szerepek-

kel, például Lakméval – ugyanakkor kicsit bánatosan hozzátesszi, ennek ma kevés realitása van az Operaházban. Való igaz, külső szemmel úgy tűnik, hogy az elmúlt évek operai vezetései inkább a német repertoár bővítését ambicionálták. „Pedig meggyőződésem, hogy sok kollégámban jóval több rejtőzik, mint amit idehaza megmutathat. Ezért abban gondolkodom, hogy egy bel canto estet szervezek, ahol sok áriát, jelenetet énekelhetnék el, esetleg egy tenorista partnerrel közösen – így demonstrálhatnám, hogy valóban hivatott vagyok ezekre a szerepekre is. És Szilágyi Erzsébetnek is ezért örülök különösen, mert Erkel hősnőjét is elsősorban mint bel canto szerepet fogom fel – a szólam kétféle megközelítmódja közül hozzám nyilván nem a súlyos drámai szopránok útja áll közelebb. Az idei évadban ezt a feladatot tekintem a legnagyobb kihívásnak – s az ehhez hasonló újabb és újabb kihívások adnak erőt a folyamatos lelki és művészi megújuláshoz.” ◦



BALCZÓ PÉTER – TRAVIATA – ALFRED GERMONT



portréfotó: Euromotion Produkciós Kft

# Fokozatos terhelés

Balczó Péter

**Balczó Péter már közel sem volt ismeretlen a budapesti közönség számára, mikor idén tavasszal Alfrédként debütálhatott a Magyar Állami Operaház színpadán. A nagyon fiatal, mindössze huszonkilenc esztendőes tenor tanulmányait Debrecenben és Grazban végezte, majd a Csokonai Színház kórusának tagjaként kereste kenyerét, miközben már első nemzetközi megmérettetésére, egy ausztriai énekversenyre készült. Bóka Gábor**

A magyar operarajongók elsőként az Arnel Operaversenyen 2009-ben és 2010-ben elért szép sikereinek hallatán kaphatták fel a fejüket; ekkorra azonban szülővárosában, Debrecenben szólístaként is kipróbálhatta magát. Mi több: országos népszerűségét a könnyű műfajba tett kirándulása is növelte. „Való igaz, hogy sokan az Adagio együttesből ismerhettek meg, mostanra azonban kezdek túllépni életemnek ezen a szakaszán: a közelmúltban hoztam meg a döntést, hogy lezárom ezt a fejezetet, és kizárólag az operára koncentrálok” – meséli Balczó Péter. Mint mondja, egy efféle kitérő nem annyira művészi szempontból fontos, mint inkább színpadi tapasztalatszerzésként. „És még egy módon járult hozzá a könnyűzenei karrierem a komolyzeneihez: azt a pénzt, amit az előbbivel kerestem, az utóbbiba, nevezetesen ausztriai tanulmányaimba fektettem.

Tavasszal lépett először az Operaház színpadára, de ebben az évadban máris szerepek sora várja – az évad hátralévő részében Alfrédot, Hunyadi Lászlót és a *Szöktetés a szerájból* Pedrillóját énekli. Sokszínű repertoár – ahogy eddigi szerepei között, úgy most is vegyesen találunk köztük lírai és karakterszerepeket is. „Ha végignézek eddigi szerepeimen, úgy látom, ideális módon, fokozatosan kaptam mind nagyobb és nagyobb terhelést. Először pár mondatos énekelni valókkal bíztak meg, utána következtek a középszerepek, mint például Edmond a *Manon Lescaut*-ban, majd jöttek a valódi főszerepek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy végleg szakítanék a korábbiakkal. Pedrillót például nem nevezhetjük főszerepnek, mégis kihívást jelent számomra, mert maga a szólamanyag rendkívül igényes, beleértve elsősorban a két áriát, és

színészilleg sem kis feladat megjeleníteni ezt a figurát.”

Nem titok, hogy tavaszi fellépésére beugrással került sor – hogyan készül az előtte álló „rendes” bemutatkozásra? „Számomra hatalmas megtiszteltetés az Operaházban énekelni a hagyományai és a tekintélye miatt. Emlékszem debreceni kórista koromból, mennyire felnéztünk azokra a művészekre, akik az Operaházból érkeztek hozzánk vendégszereplésre. S most itt vagyok, és nemsokára húsznál több előadáson lehetek a partnereim. Az elmúlt évek vidéki előadásai során persze sok művésszel megismerkedtem azok közül, akikkel idén dolgozom, így nem érzem magam elveszettnek az új közegben, mégis él bennem a bizonyítási vágy. Céлом, hogy megmutassam: nem véletlenül, nem érdemtelenül kerültem ide.”

## Figaro

Fischer Iván rendezésében



Február 13-án, 15-én és 17-én világhírű énekesekkel, így mások mellett Miah Persson részvételével adja elő a Budapesti Fesztiválzenekar Mozart vígoperáját, a Figaro házasságát. A produkcióról az ezúttal rendezőként is közreműködő Fischer Iván gondolatait idézzük:

„Ami a szemem előtt lebeg, az egy teljesen megrendezett operaelőadás, de minimális eszközökkel, így két célt érek el: egyrészt előadható koncertteremben, másrészt a rendezés nem öncélú, nem vonja el a figyelmet teljesen a zenéről. Legyen modern színház, modern zenei megvalósítás, de mindeneke előtt muzikális színház, színpadias muzsikálás.”

**Budapesti Fesztiválzenekar**

2013. február 13., 15., 17. 19.45  
Művészetek Palotája,  
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Wolfgang Amadeus Mozart:  
Figaro házassága [színpadi előadás]

Karmester és rendező:  
Fischer Iván

Közreműködők:  
Rodolphe Briand, Rachel Frenkel,  
Anne-Catherine Gillet, Robert Lloyd,  
Ann Murray, Hanno Müller-Brachmann,  
Norma Nahoun, Matteo Peirone,  
Miah Persson, Roman Trekel

A Művészetek Palotája és a Budapesti Fesztiválzenekar közös rendezésében

További információ: [www.bfz.hu](http://www.bfz.hu)

# Szabadságra hangolva

Nyílt nap október 23-án

Az ünnep lényege az, hogy tudjunk örülni neki. Az Operaház október 23-án az ünneplés egyedi módját választotta: reggeltől délutánig nyílt napot rendezett minden érdeklődő – elsősorban a gyerekek – számára. Az esemény címe: *Szabadságra hangolva*, és valamilyen formában ehhez kapcsolódtak a programok is. A Magyar Nemzeti Balett rendhagyó bemutatójának címe például *56 lépés* volt, az operákból is a szabadság témaköréhez illő részletek hangzottak el.

Hogy mekkora igény van az ilyesfajta, nem szokványos ünneplésre, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy október 23-án az Operaház zsúfolásig megtelt. De nem ám csak a nézőtér: a Királyi lépcsőnél a *Csokikoncertek*, a Teraszon megrendezett *Hangszervarázs*, a *Rendhagyó irodalomórák* csak néhány program, melyek célja az volt, hogy az opera, a zene és a művészetek szépségét közvetlen, interaktív és lenyűgözően érdekes formában mutassa meg gyerekeknek az óvodásoktól a középiskolásokig, illetve családjuknak. Hogy ez mennyire sikerült, arról árulkodjanak a képek. o





# Mesteri marketing Nürnbergben

**Nürnberg félmillió bajor település. Már akkor létezett, amikor mi, magyarok még éppen csak keresgéltek a helyünket Európában. A német-római császárok itt kezdték regnálásukat, mert IV. Károly Aranybullája szerint minden német-római császárnak uralkodása első birodalmi gyűlését Nürnbergben kellett tartania. Hans Sachs és Hitler városát korunk embere Wagner operájával és „a perrel” társítja. Náci kötődései miatt 1945 januárjában olyannyira megleckéztették, hogy polgárai még a szétrombolt város máshol történő újjáépítését is fontolóra vették. Nagy Bálint**

Ma pezsgő német város, München mellett Bajorország legjelentősebb kulturális központja, hatalmas színház-komplexummal, amelynek építészeti és művészeti is az Operaház a zászlóshajója, de prózai színháza és balett-társulata is említésre méltó. Az 1905-ben átadott, majd később bővített épület esténként három teremben kínál produkciókat: az ezerszemélyes operaházban, az ötszáz személyes színházban és a kétszáz személyes kamarateremben.

Rendkívül gazdag és sokszínű repertoárja mellett ebben az évadban nyolc operát, három balettet és tizenkét prózai darabot mutatnak be, összesen százhetven opera- és ötven balettelőadást láthat a közönség. Erre joggal büszke a színház intendánsa, Peter Theiler, akárcsak arra, hogy az elmúlt néhány évben 30%-kal nőtt a bérletesek száma. Hogyan csinálják? Egy lehengerlő marketingeszköztárral és -gépezettel, amelynek gazdag tárházából mindössze néhányal, az évadot összefoglaló kétszáz oldalas programfüzet segítségével ismertetem meg az olvasót.

Már a kiadvány megjelenése is tekintély parancsol. Meglehetősen nagy méretű könyv. Az egyes részeket szokatlan és merész fényképek választják egymástól. A huszonnégy szürkés-kékes tónusú fényképen a társulat tagjai láthatók, első látásra rideg környezetben, háztetőkön, s csak a kiadvány végi egyoldalas összefoglalóban kapunk magyarázatot arra, hol készültek és kiket ábrázolnak a képek. Művészi értékük és atmoszférateremtő erejük vitathatatlan.

A programfüzetben csak egész oldalas hirdetés helyezhető el. Három nagy márka, a Mercedes, a Rolex és egy jelentős német kereskedelmi lánc, a Breuninger egyébként igénytelen és fantáziátlan, láthatóan nem e célra készített reklámjával találkozhatunk a borítókon. Ezen túl a kiadványban kilenc egész oldalas reklám látható, amelyek közül mindössze egy kiadói és egy energiaszolgáltatóé zenei tárgyú képben és szövegében, a nagy világmárkákénál igényesebb megjelenéssel. Tizenkét oldal hirdetés minden bizonnyal komoly bevételi forrás, még akkor is, ha ezek közül néhány hirdető

együttal szponzori minőségben is jelen van, így szerződésük egyik ellentételezése lehet a megjelenés.

Az intendáns tömör, összesen három bekezdésből álló köszöntőjéből egy teljes paragrafust szán a szponzoroknak és mecénásoknak. Miután megköszöni a tartományi és városi támogatást, sorra veszi a legfontosabb támogatókat. Elsőként rögtön egy hölgy előtt tiszteleg, aki az öt legnagyobb támogató egyike az említett Mercedes és Breuninger, továbbá a Wöhrl nevű helyi ruhaüzlet és a Sparda bank mellett. A vezető kiemel két egyesületet, amelyek a kiadványban egyébként két önálló oldalt is kapnak: a Nürnbergi Operabarátokat és a Női Támogató Klubot, ez utóbbit amerikai mintára 1988-ban alapították. Havonta egy-két alkalommal adománygyűjtő teadélutánt („Musikalische Damentee”) rendeznek, ahol a társulat művészei lépnek fel.

Nagyon sokrétűek a gyermek- és ifjúsági programjai, amelyek deklarált célja az utánpótlás biztosítása. Ezeket hosszú oldalakon keresztül ismertetik,

köztük számos érdekes kezdeményezéssel: a gyerekek már hat-kilencéves kortól előadásokon statisztálhatnak, vagy például a tizenhat éves felüliek egy, az évad során bepróbált darabot az évad végén a színpadon adhatnak elő. A tizennégy év alattiak egyébként 50%, míg a tizenöt év feletti tanulók elővétel esetén 25%, előadás előtt 40% kedvezményre jogosultak. A tanároknak külön képzéseket szerveznek, akárcsak a nyugdíjasoknak, akiket egy színházpedagógus avat be egy-egy műsoron szereplő darab világába.

Célcsoportra és színházba járási szokásokra szabott a Nürnbergi Színház bérletstruktúrája is. A bemutatókra szóló bérleteken kívül vannak vegyes, opera-, próza- és koncertbérletek, mindig a hét meghatározott napjaira vagy csak hétvégére szólók. Foglalkoznak könyv- és zenemű-árusítással, és természetesen van saját ajándékutalvány is, tetszőleges értékben.

A marketing nem pusztán az előadásokhoz kötődik, hanem az ezt megelőző és a felvonások közötti időszakra is kiterjed. Külön oldalon, „gasztronómia” címmel hívják fel a figyelmet az előadás előtt akár ügyfelekkel, munkatársakkal vagy barátokkal elfogyasztott pezsgős snack lehetőségére, és arra, hogy előadás előtt érdemes megrendelni a szünetben elfogyasztandó étel-italt.

Végül kanyarodjunk vissza az évadtervezhez, amelynek kialakítását szintén jelentős mértékben deklaráltan marketing szempontok irányítják. A 2013-as Verdi- és Wagner-évfordulóra készülve mindkét szerzőtől két-két operát mutattak be a már futó évadban, és ezért szentelik a következő évad bemutatóinak nagy részét a két „titánnak”, jó előre beharangozva a következő évad bemutatóit. ○

# Liszt 201

## – Zongoraáriák

Kinek mi jut eszébe Liszt Ferencről, születésének kétszázegyedik évfordulóján? Sokan talán úgy érzik, tavaly kiünnepeltük magunkat – holott az a helyes, ha az évforduló valaminek nem a lezárása, hanem a kezdete. Az Operaház is úgy gondolta, hogy ma is van mit tanulni – nemcsak zeneileg – Lisztől, akinek szinte lételeme volt a jótékonyosság. Kétszázegyedik születésnapja is erről szólt: a világhírű olasz zongoraművész, Enrico Pace Szabóki Tünde közreműködésével *Zongoraáriák* címen Liszt-estet adott, melynek teljes bevételét az Operaház a Tűzoltó utcai Gyermekklinika hivatalos alapítványának, az Őrzők Alapítványnak ajánlotta fel. Az esemény fővédnöke a köztársasági elnök felesége, Herczegh Anita volt. Enrico Pace nemcsak azzal lopta be magát a közönség szívébe, hogy

remekül tolmácsolta Liszt műveit, hanem azzal is, hogy amikor megtudta, hogy jótékonyági koncerten szerepel, ő is felajánlotta teljes fellépti díját.

A koncertet – és a Solti György 100. születésnapjáról való megemlékezést – beharangozó sajtóreggeli a „hivatalos” szereplőkön kívül részt vett egy kislány is, aki a Tűzoltó utcai Gyermekklinika gyógyult meg betegségéből. Az Őrzők Alapítvány fő célja, hogy javítsa a klinikán kezelt daganatos és leukémiás gyerekek kórházi kezelésének feltételeit.

Az október 22-i hangverseny hagyományteremtő kezdeményezés, az Operaház évről évre hasonló jótékonyági koncertekkel fog megemlékezni Liszt Ferenc születésnapjáról. ○



# Solti 100

Egy bolond nap – ez az alcíme Mozart *Figaro házassága* című operájának, melynek díszelőadását egy szintén mozgalmas, de bolondnak semmiképp sem nevezhető nap estjén láthatta a közönség október 26-án. Aznap lett volna százéves Solti György, aki épp e művel debütált az Andrassy úton az Anschluss napján, hogy aztán menekülhessen is a szabadabb világ és a világhír felé. Az Opera magazin első számában J. Györi László tollából olvashattak megemlékezést a száz éve született Solti Györgyről és Magyarországhoz fűződő viszonyáról. Az évfordulóra hazánkba látogató Lady Valerie Solti jelenlétében október 26-án a Liszt Akadémia és az Operaház egész napos rendezvénysorozattal ünnepelte a születésnapot, másnap az özvegy magas állami kitüntetést vehetett át a Parlament Munkácsy termében Orbán Viktor miniszterelnöktől. 26-án kora délután a Székely Bertalan teremben a karmesterre kerekasztal-beszélgetés keretében emlékeztek, melyen olyanok vettek részt, akik együtt dolgozhattak Solti Györggyel. Ezután a közönség egy *Istenek alkonya*-werkfilmet tekinthetett meg. Késő délután a Hajós utcai jegycsarnokban elhelyezett emléktábla koszorúzására került sor. Este hattól pedig a Figaro házasságát láthatta a közönség – az egyetlen operát, melyet Solti az Operaházban elvezényelhetett. o





# DIÓTÖRŐ

## Fesztivál és huszonegy előadás

Miközben a „normális” emberek november végén az ünnepre készülnek, az Operaház a földszinttől a padlásig egy hangyabollyal válik hasonlatossá. A Magyar Nemzeti Balett „belevág” abba az emberpróbáló szériába, melynek keretében huszonegyszer adják elő a klasszikus Csajkovszkij-balett Vaszilij Vajnonen-féle, idehaza hatvan éve játszott koreográfiáját, a „hozzá tartozó”, Oláh Gusztáv-féle díszletek között. Önmagában is hatalmas nyüzsgést és rengeteg szervezést jelent évről évre, hogy a hatvanhét gyerektáncos vagy a huszonegy kartáncos balerina nap mint nap színre léphessen, amihez nemcsak a szólisták, a betanítók, a színpadra állítók együttműködése szükséges, hanem a háttérben dolgozó stábé is, a fodrásztól a sminkesig, a festőtől a scenikusok hadseregéig.

Miközben otthon az ajándékokat bontogatjuk vagy próbáljuk kiheverni a bejglimérgezést, a táncosok Vízkeresztig, az utolsó előadásig egy percre sem ereszhetnek le.

Idén ehhez jön az is, hogy a díszleteket – melyek az elmúlt hatvan évben megkoptak-megfakultak – újraalkotják, újrafestik. Talán kevesen tudják, hogy az Operaház felsőbb szintjein található műtermeiben igazi képzőművészek: festők és szobrászok dolgoznak. Elképzelhető, hogy milyen volumenű munka a tizenhét-tizennyolc méter széles és tizenkét-tizennégy méter magas, könnyen és gyorsan feltekerhető vásznak újrafestése, főleg, ha figyelembe vesszük, hogy a ma bevett, szórópisztolyos alapozási technika helyett a hatvan évvel ezelőtti, porfestékes-kefés alapozást

kellett alkalmazni, és másban is a klasszikus technikákat kellett leutánozni.

A tavalyi sikeres debütálás után november legvégén másodszor kezdődik a Diótörő Fesztivál, melynek helyszíne az utca, az Operaház környékén. A fesztivál az Ökumenikus Segélyszervezet szeretet.éhség adventi adománygyűjtő kampányával fonódik egybe, melynek keretében teát és forralt bort árúsítanak. A diótörő szellemiségéhez igazodva a díszletet idéző mézeskalácskuckókban minden nap más és más híresség – énekes vagy balettművész, a Ház igazgatóságának tagjai – kezéből francia, spanyol, horvát, kínai és orosz különlegességeket is lehet vásárolni. Emellett naponta más-más kórus kultéri hangversenye színesíti a fesztiváli hangulatot.



## Kulisszák mögött

A dalszínház idén azokra a nézőkre is gondolt, akik már nem tudtak jegyet vásárolni, hiszen november 30-ától utcai forgatagban találkozhatnak a járókelők *A diótörő* szereplőivel: Drosselmeyer – Varázsló, Mária hercegnő és Egérkirály a Károly körúton hívogatja az arra járókat a Diótörő Fesztiválra. Az Operaház előtt Spiccc baba és Diótörő herceg áll átlátszó, belülről világított hirdetőoszlopokban. A balett híres alakjait az intézmény scenikai műhelyének művészei: Szinvai Pál és Bukovinszkyé Miskolczy Gabriella szobrászművész, László Doru, Bátor Péter, Zenovitz Zénó, Miksa Bálint és Tszulaia Zurab festőművész alkották meg. A csaknem két és fél méteres babák megformázásakor nem a hiteles emberábrázolás, hanem eltúlzott méretű, figyelemfelkeltő szobrok létrehozása volt a cél. Az Opera műtermének két szobrászművésze hungarocellból faragta ki a méretes szobortesteket, ezután öt festőművész festette meg a figurák arcát és ruháját. A szobrok a Diótörő Fesztivál teljes időszakában, egészen 2013 január elejéig láthatók a szabadtéri helyszíneken.

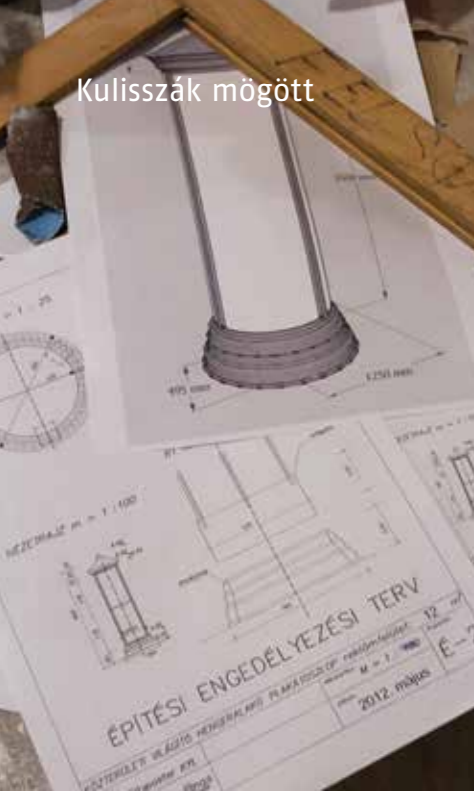
A fenyőfán elhelyezett mézeskalácsok szintén hungarocellból készültek – ezeket a festők maguk „szoborták meg” –, különlegességük, hogy a rajtuk lévő „cukormázát” ki kellett kísérletezni, anyagbarát ragasztóból és gipszből, melyet végül zacskóból nyomnak a „mézeskalácsra”. Évről évre jóval többet kell belőlük gyártani, mint ahányat a fán láthatunk – ugyanis (sajnos) sokan szeretik hazavinni őket, ahogy az üveg-gömböket is, melyeknek csak egy része gyári, a többi szintén a műhelyben készül.

A *diótörő* tehát igazi csapatmunka, melyben a Magyar Nemzeti Balett és az Operaház apraja-nagyja részt vesz. Az ajándékozás ily módon nemcsak a Hoffmann-mese és a belőle készült Csajkovszkij–Petipa–Vajnonen-balett cselekményében szerepel: az adni akarás a társulat egészét áthatja, az utcán és az előadásokon egyaránt. ○



## Kulisszák mögött

Kulissák mögött



Kulissák mögött



# Különös kettős

Ritkán szól a fáma alt és bariton párosításáról, de e lap hasábjain ez sem lehetetlen. Természetesen nem feledkezhetünk el Brahms *Négy duójáról*, melynek mintájára ez a cikk is arra vállalkozik, hogy e két különleges hangfaj együtt szólaljon meg – ezúttal a betűk segítségével. *Filip Viktória*

Sziklás Tündét és Somogyi Zoltánt az operaházi köteléken kívül Schultz Katalin énektanár személye is összeköti. Tünde alt hangját a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának elvégzése után gondozta, míg Zoltán baritonjával a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézetben foglalkozott. Az énekhang azonban igen érzékeny zeneszerszám, ezért folyamatos figyelmet és ápolást igényel. „Ehhez legtöbbször külső kontroll segítségét kérjük, így én az Operaház egyik ének-

mesteréhez, Németh Gáborhoz járok” – említi Zoltán, míg Tünde jelenleg Markovics Erikával dolgozik. „A kóruséneklés gyermekkorom óta aktív része az életemnek, magam is vezetek egy együttest, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Momento Kamarakórusát” – mondja büszkén az alt, aki néhány évig a Debreceni Kodály Kórusban is énekelt, majd 2007-ben került az Operaházba. „Amikor friss diplomásként a társulat tagja lettem, minden erőmmel azon voltam, hogy a lehető

legtöbb művet megtanuljam. Öt év alatt közel harminc operát sajátítottam el, a legtöbbet olaszul, de francia, német, orosz, cseh és természetesen magyar nyelven is. Ez alaprepertoárnak minősül, ami az évekkel csak bővül. A betanulás része az is, hogy pontos képet kapjunk az énekelt szövegről. Ez nagyon fontos, mert csak így lehet igazán hitelesen énekelni” – állítja Tünde.

A hétvényi operaházi statisztálás után színpadi játékokban megerősödött és



○ SZIKLÁS TÜNDE  
ÉS SOMOGYI ZOLTÁN

1997-ben sikeres próbaéneklést tevő bariton szerint az itteni énekkari munka legnagyobb nehézsége „a hangi strapa. Bár egy-egy előadás kívülről nézve nem tűnik soknak, valójában nagy mennyiségben kell igényes szólamokat énekelnünk. A mi esetünkben sajnos olyan sem lehetséges, hogy most erre a stílusra van beállva a torkom, ezért most ezt éneklek, hiszen délelőtt Verdit, Mozartot vagy Wagnert próbálunk, este pedig egy Petrovics-előadáson kell teljesíteni” – részletezi Zoltán.

Tünde számára a legnagyobb kihívást inkább a jelmezes, színészi játék jelenti. „Az énektechnika folyamatos csiszolása, fejlesztése természetes számomra. A színpadi játékokban a rendező vagy a játékvezető van a segítségünkre, de ha olyan darabba kell beállni, amely repertoárdarab, akkor figyelni kell a kollégákat és improvizálni is célszerű. Hiába szorítja a fejedet a paróka, vagy nem a legkényelmesebb jelmezt kaptad, hitelesnek kell lenned a színpadon.” Folytatva a gondolatot, Somogyi Zoltán azt is elmesélte, hogyan épül fel a próbafolyamat. „Először a karteremben megtanuljuk a darabot, hiszen nekünk

mindent fejből kell énekelni, aztán jöhetnek a színpadi próbák. Személyes tapasztalatom az, hogy amikor már a rendezői instrukciókkal is szembe-sülünk, újra kell értelmezni a darabot: ekkor kezdenek el mozdulatokhoz kötődni a dallamok. Majd mindehhez jön a zenekar, a jelmezek és a világítás. Ezek az újabb és újabb tényezők néha csak minimálisan, de néha jelentősen átformálják a szerepünket. Egy világítási nüansz is meg tudja változtatni a helyzetet, a mozgást: honnan látom jobban a karmestert, honnan hallom jobban azt a szólamot, amire be kell lépnem. Tünde ehhez még annyit tesz hozzá, hogy az operajátszás komplex műfaj, melyben minden elemnek illeszkednie kell egymáshoz. A szólisták, a kórus és a zenekar mindannyian egy nagyobb egység részei, odaadó csapatjátékra van szükség ahhoz, hogy színvonalas előadás szülessen.”

A vígoperákkal szemben Tünde inkább Janáček *Jenůfáját* és Szokolay *Vérnászát* említi kedves művei között. A munka sok szépsége közül az utazást is megemlíti: „a zene valóban útlevelel nagyon sok országba, az embernek lehetősége

nyílik különböző versenyeken, fesztiválokon fellépni. Magam közel tizenöt országba jutottam el ezzel az útlevelel. És ami az opera varázsát illeti, számomra ezt a folyamatos időutazás jelenti, hogy estéről estére más korbá és más szereplő bőrébe bújhatok.”

A legtöbb növendék kezdetben szólistaként gondolkodik pályájáról. „Kedvenc operám, szerepem vagy áriám sok van, de ez teljesen más, mint megtanulni és elénekelni azokat” – mondja Zoltán, majd folytatja. „Egyszer azt álmodtam, hogy Verdi *Requiemjében* éneklünk, és egy szólista betegsége miatt nekem kell beugranom. Nyugodtan vártam a belépésre, de amikor elkezdődött a mű, rádöbentem, hogy valójában nem tudom a szólamot. Ez az álom bennem csak azt erősítette meg, hogy nemcsak fejben, de hangilag és lélekben is tökéletesen tisztában kell lenni a darabbal, szereppel ahhoz, hogy kiálljunk vele a közönség elé. Az ember életében az igazi örömet az adja, amikor azt csinálja, amire képes, és amikor azon a helyen van, ahol ki tud teljesedni. Én, azt hiszem, épp ott vagyok.” ○





# VILÁGGAZDASÁG

## KONFERENCIA

**Legyen Partnerünk 2013-ban is!**  
Bővítse Ön is a hiteles információkat támogatók körét!

**Témajavaslatunk:**

- Évindító gazdasági konferencia
- Irány a külpia - export konferencia
- Innováció: a fejlődés alapja
- Közpénzügyi konferencia
- Vállalati pénzpiac 2013.
- Multik nélkül nem megy
- Korszerű Vállalatok 2013.
- Agrár konferencia
- Egészségügyi konferencia

**Az Ön cége milyen témában rendezne konferenciát?  
Ön javasol, mi megvalósítjuk.**

A javaslatokat, kérdéseket a következő elérhetőségeken várjuk:  
telefon: (+36-1) 489-1115, fax: (+36-1) 489-1169  
www.vg.hu/konferencia, e-mail: konferencia@vg.hu



Legyen partnerünk 2013-ban is!



PRÉMIUMÓRA 2013

A legismertebb óragyárak legkülönlegesebb darabjai. Mit tudnak a legnagyobbak? Amiről a többségünk csak álmodozik. Hogyan kerülhet egy óra akár 1 millió euróba?

A Magyarországon valaha megjelent legszínvonalasabb magazin az időmérőkről már kapható az újságárusoknál.

**A tartalomból:**

Greubel Forsey, Chopard, A. Lange & Söhne, Zenith, Vacheron Constantin, Glashütte Original, Montblanc, Jaeger-LeCoultre, Ulysse Nardin, Parmigiani Fleurier

www.oramagazin.hu • www.facebook.com/oramagazin

# Négy grácia Operá-belépője

**Minden „első” meghatározó az életünkben: az első nap az iskolában vagy az első valóban tétre menő vizsga, az első csók vagy az első gyermek megszületése új korszak kezdetét, addig ismeretlen energiák mozgósítását jelenti. Nincs ez másképp egy fiatal előadóművész esetében sem, akinek egy emblematikus intézményben először színpadra lépni komoly felelősséget, karrierjének alakulása szempontjából pedig nagy lehetőséget jelent. Az Operaházban az évad első felében ragyogó tehetségek debütáltak és debütálnak, akik mindezzel tökéletesen tisztában vannak. Papp Tímea**



○ KRISZTA KINGA



○ JAKAB ILDIKÓ



○ CELENG MÁRIA



○ BALGA GABRIELLA

Balga Gabriella, Celeng Mária, Jakab Ildikó Emese, Kriszta Kinga – négy énekesnő, négy életút, négy pálya, négy egyéniség. Egyetlen dologban azonban mégis azonosak: a Magyar Állami Operaház közönsége most ismerkedik a nevükkel, hiszen a 2012/2013-as évadban mutatkoznak be az ország első dalszínházában.

Illetve máris pontosítanunk kell. Kinga 2010-ben már fellépett egy Opera-produkcióban, a Marton László rendezte, Vígszínházban játszott *Varázsfuvola*-ban Papagenaként. Marcsi, Gabi és Ildi a Zeneakadémia opera tanszakos hallgatójaként az előző tanév végi vizsgaelőadását az Operaház színpadán abszolválta kiváló érdemjeggyel.

S hogy milyen érzés ott föllépni, ahol énekeslegendák, köztük tanáraik, Pászthy Júlia és Marton Éva szerepléseinek nyomát őrzik a deszkák, a sok éve futó emblematikus produkciók díszletei, a jelmezek, arról Ildi így fogalmazott: *„A színpad befogadón körbeölelt, és biztosságban éreztem magam, alig vártam, hogy újra ott lehessenek”.*

Kriszta Kingát Debrecen és Pécs operarajongói már ismerik, hiszen olyan szerepek állnak mögötte, mint *Az eladott menyasszony* főszerepe, Kszenyija a *Borisz Godunov*-ban, Mimi a *Bohémélet*-ben, Annuska a *Falstaff*-ban, és énekelt Hunyadi Mátyás szerepét is Erkel Ferenc operájának Csokonai színházbeli ősváltozat-előadásában.

E műben duplázott a budapesti premierrel, ahol azonban új szerepben, Gara Máriaként tette le névjegyét. Ez nem csupán annyit jelent, hogy egy operán belül egy másik szerepet énekel, hanem azt is, hogy a koloratúr fach felé veszi az irányt. Az új megmérettetés bár meglepte az énekesnőt, és első hallásra nagy falatnak tűnt, az előadások alatt ebben a lagéban mégis kényelmesen érezte magát. Kinga ebben az évadban énekel még Júliát Péccsett, tavasszal pedig ismét bemutatója lesz az Operaházban: Wagner *Parsifal*-jában lesz az egyik viráglány. Ezt a produkciót leginkább Wagner miatt várja, és azért, mert zárt jelenete lévén alkalma lesz megfigyelni a többi énekest, tanulhat tőlük, gyarapíthatja tapasztalatát.

Jakab Ildikó karrierjében a *Figaro házassága* Barbarinája volt a mérföldkő, az a szerep, amellyel debütált az Operaházban. Bár Barbarina viszonylag keveset van színpadon, a darabban sokat beszélnek róla, ezáltal a cselekmény szerves részévé válik, a zárt jelenetekben pedig mindezt egyetlen pillantásba vagy gesztusba sűrítve kell megmutatni, s ez valódi kihívás volt.

Balga Gabi Mátyásként debütált az évadnyitó *Hunyadi László*-ban, ezt követte egy újabb nadrágszerep, a *Figaro házassága* Cherubinója. Előbbihez nem állt előtte példa, míg az utóbbin énekesgenerációk nőttek fel, s ezek más-más felelősséggel járnak:

az előbbieket azzal, hogy az előadón is múlhat egy új mű további sorsa, az utóbbi esetben pedig fel kell nőni az elődökhöz, de természetesen mindenki saját magát adja ugyanebben a szerepben, és ezért lesz mindig más egy-egy alakítás. *„Próbálok mindent a tőlem telhető legjobban teljesíteni”* – mondja, nem álmodozva, hanem mindig a következő feladatra koncentrálnival. Igaz, *A rózsalovag* még messze van, de úgy gondolja, a bel canto is tartogat sok izgalmas karaktert, és persze jöhet még a lírai mezzoszopránokra írt Dorabella vagy Adalgisa, sőt akár egy Sextus, Dido vagy épp Rosina, Hamupipőke is.

Debütje a télíg várat magára, de a Zeneakadémia után jelenleg Münchenben tanuló Celeng Mária nevét számos hazai operaprodukció színlapján olvashattuk már. Az Operaházban idén két szerepben lép fel: *A denevér* Adéljaként, valamint a *János vitéz* Illuskajaként. Számára mindkettő újdonság, és bár látszólag nem túl könnyű közös pontokat találni a két karakter között, a feladat nagyságában mindenképp vannak hasonlóságok. *„Közel állnak stílusban egymáshoz, zenéjük könnyen befogadható, a klasszikus zenekedvelők nagyobb csoportjához szól. Mindketőben kell majd prózában beszélni. Ez is kihívás lesz, a próza ugyanis színészi feladat, persze egy operaénekes egyben színész is, mégis teljesen más, ha az*

*ember énekelve játszik, illetve beszél is a színpadon. Természetesnek kell, hogy hasson”* – összegezi a szoprán, aki a nyáron Salzburgban is bemutatkozik a *Don Carlos*-ban, Tebaldo nadrágszerepében. Anja Harterossal, Jonas Kaufmann-nal és Thomas Hampsonnal énekelhet majd egy színpadon. Azzal a Thomas Hampsonnal, aki néhány éve emlékeztető koncertet adott az Operaházban, és akinek egyik mesterkurzusán Marcsi is részt vett. *„Remélem, Thomas Hampson úr emlékszik majd rám”* – mondja.

Sorolhatnánk a további különbségeket: azt, hogy honnan indultak, hogyan járták végig a szakmai lépcsőfokokat, milyen terveik vannak, kitől mit sajtóítottak el. De talán fontosabbak a hasonlóságok. Az például, hogy mesztereiket csakis a legmélyebb tisztelettel és szeretettel említik, vagy az, hogy nem elégszenek meg az isteni adománnyal, a hanggal vagy a külsővel, amivel rendelkeznek, hanem mindannyian gondolkodó operaénekesként próbálják megfejteni a kortársakat és a nagy klasszikusokat. Tudják, hogy a színpadon nem lehet egyetlen olyan pillanat sem, amikor nem miértek, nem viszonyrendszerek mentén léteznek az előadásokban. Tudják, hogy egy művésznek minden művészeti ágra nyitottnak kell lenni. És tudják, hogy az Opera-debüt után magasabbra kerül a lév. ○

# Pap Adrienn Junior Prima-díjat kapott



A magyar színház- és filmművészet kategóriában idén tíz fiatal művész vehette át a Junior Prima-díjat, közöttük az Operaház magántáncosnője, Pap Adrienn, aki 2005-ben végzett a Magyar Táncművészeti Főiskolán, kiváló minősítésű diplomával. Ezután szerződött a Magyar Állami Operaházba, ahol kartáncosként, majd kisebb szólószerepekben mutatta meg tehetségét. 2007-ben címzetes magántáncosnőnek, 2010-ben magántáncosnőnek nevezték ki. A fiatal balerina mesterei volt többek között Szőnyi Nóra és Sebestény Katalin, az operaházi évekből Hágai Katalin és Volf Katalin. Technikai tudását amerikai és franciaországi nyári kurzusokon tökéletesítette.

Pap Adrienn nagy öröme és megtiszteltetésnek tartja a kitüntetést, és hálás mestereinek, illetve azoknak, akik neki ítelték a díjat. A balerínát az Operaház közönsége idén ősszel az *Anyegin* Olgájaként láthatta. A művész decemberben négy alkalommal *A diótörő* Mária hercegnőjeként lép fel. A december 24-i előadáson Denys Cherevychko partnereként lép színpadra. „Nagy izgalommal várom ezt az előadást, nemcsak a nagy hírű vendégművész miatt, hanem azért is, mert a december 24-i *Diótörő* a „legkarácsonyibb” előadás, melynek egészen különleges az atmoszférája. A megbecsülés jelének érzem, hogy aznap én játszhatom Mária hercegnőt.”

© PAP ADRIENN – HÓFÉHÉRKE – CÍMSZEREPEK

# Aranyrajzsög-díjat kapott az Operaház imázskampánya

A hazai tervezőgrafikus szakma egyik legrangosabb megmérettetésének kulturális díját nyerte el a dalszínház 2012/13-as évadkampányának alkotója. A Mátai és Végh Kreatív Műhely az Operaház évadkampányához készített imázs-plakátsorozatért került a nyertesek közé. Az Aranyrajzsög Társaság díjának zsűrije döntését a következőképp indokolta.

„Az Operaház részére készített image-plakátsorozattal nemcsak az intézmény közönségét emelik új dimenzióba, de egyben bizonyítják, hogy a minőségi tervezőgrafika ma már a vizuális kommunikáció magasán képzett, átfogó koncepciókban gondolkodó szakemberek műfaja. E kulturális sorozatukban egyszerre jelenik meg virtuális és valóságos, elit és populáris, érzékeny művészi és markánsan reklám. Miközben az amerikai filmipar kommunikációs stílusát idézik, annak gyakori sematikuságán túllépve egyszerre példát is mutatnak a helyes egyensúlyt illetően, mi több, azon vonatkozásban is, hogyan kell »jól gazdálkodni a készpenzre« arculati elemekkel.” A díjnyertes sorozat, amely az Operaház tizenöt művészt ábrázol a szezon legjelentősebb produkcióinak szereplőjeként, májustól hónapokon át volt látható óriásplakátokon, köztéri hirdetőfelületeken, a nyomtatott és az online sajtóban, valamint természetesen a dalszínház honlapján és Facebook-oldalán is.

**Aranyrajzsög Kulturális díj 2012**

MÁTAI ÉS VÉGH  
kreativmuhely



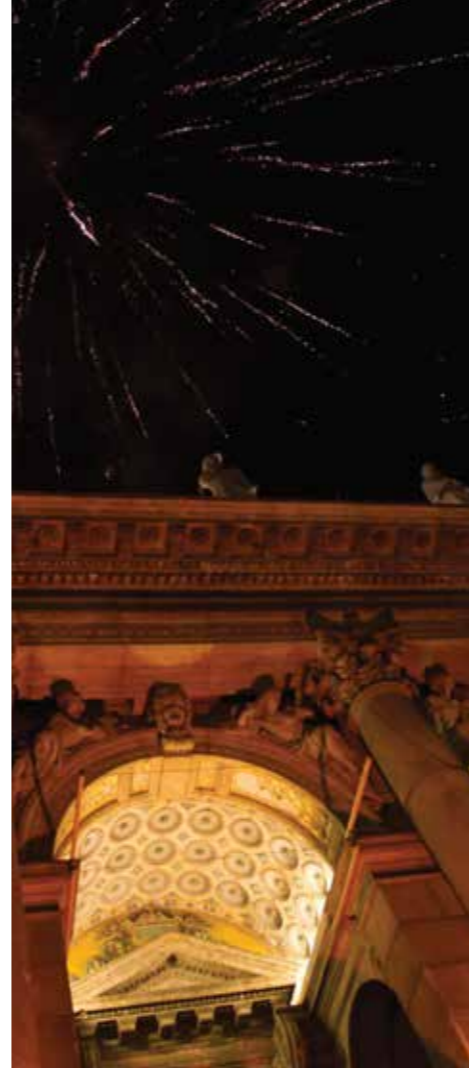
A „csapat”: Turkovics Monika (Operaház) • Végh Endre, Monori Bálint, Miklós Andrea (Mátai és Végh Kreatív Műhely) • Fotó: Gács Tamás • Utómunka: Jeli András • Stylist: Butor Krisztina • Smink: Kovalik Natasa • Fodrász: Boltresz Kata

# Lépjén az új évbe az Örömmóda dallamára!

**A karácsonyt követő ünnepi időszakban is folytatódik a Magyar Állami Operaház megújulása. A denevér nagy sikerű, szilveszter éjszakai előadásának másnapján hagyományteremtő céllal újévi hangversenyt rendeznek az Andrássy úti dalszínházban, amelyen Beethoven IX. szimfóniája mellett a szervezők az alkalomra írt művekkel is kedveskednek a közönségnek. Oláh András**

Az európai operaházak műsorkínálatát áttekintve jól látható, milyen kevés dalszínház köszönti az új évet valamilyen emlékeztető, az alkalomhoz illő programmal. Az év első napjára időzített, tematikus hangversenyekkel leginkább koncerttermekben találkozhatunk, amelyek közül a legnépszerűbb természetesen a Bécsi Filharmonikus Zenekar otthonában, a Musikvereinban megrendezett gálaműsora. Az 1939 szilveszter estéjén újtárra indult, majd 1941-től január 1-jén délelőttönként felcsendülő hangverseny a kezdetek óta a bécsi zeneszerzők és a Strauss-família, különösen ifjabb Johann Strauss munkásságát ünnepli. A bécsi koncertek sorában az 1958-as év két jelentős változást is hozott:

egyrészt ekkor alakult ki a ráadások máig élő hagyománya, amelyben a *Kék Duna-keringő* és a *Radetzky-induló* követi egymást, utóbbiban a közönség tevékeny közreműködésével. Másrészt ebben az évben indult újtárra a hangverseny televízió- és rádióközvetítése, minek köszönhetően a 2012-es koncertet hetvenhárom országban megközelítően ötvenmillió ember látta. Bár a könnyed hangvétellő délelőtti program minden évben örömet szerez a komolyzene szerelmeseinek, a televízióban vagy a rádióban hallható hangverseny – legyenek bár előadói világhírű előadóművészek – sosem érhet fel azzal, amit egy személyesen megtapasztalt élmény adhat, főleg ha azt valaki saját nemzete fővárosában,



## Előző este

Hogy mióta ünnepeljük szilveszter estéjét *A denevérrel*, azt nehéz lenne megmondani.

A mű hazai bemutatója – nyolc évvel a bécsi premier után – 1882-ben éppenséggel nyáron, augusztus 25-én volt, de 1911-ben már decembertől áll színpadra az új betanulás, 1918-ban és 1939-ben pedig pontosan december 31-én (utóbbi Fricsay Ferenc vezényelte – nem lehetett rossz!). Az 1973-as új betanulás és az 1992-es felújítás is az év utolsó napjára esett, és a mostani, Szinetár Miklós-féle rendezés színpadra állítása (2002) óta ez a mű búcsúztatja az óévet. Még nehezebb kideríteni, mióta „bolondul meg” épp a szilveszteri előadás – a második felvonás bál jelenete (gala sequence) eleve alkalmat ad, hogy „külső” zenei anyag kerüljön ifj. Johann Strauss háromfelvonásos nagyoperettjébe; a harmadik felvonásban szereplő Frosch fegyőr szintén kakukktojás – ugyanis nincs szükség arra, hogy képzetten tudjon énekelni: abban az állapotban, ahogy színre lép (szerepe szerint), erre nem is igen van módja.

Koltai Róbert tavalyi, emlékeztető Frosch-alkítása után idén Scherer Péterre vár a feladat, hogy feledhetlenné tegye az előadók és a közönség hagyományos közös pezsgős koccintása előtti felvonást. Ahogy Scherert ismerjük, erre minden esély megvan! o





○ fotók: Éder Vera, Csillag Pál



annak egyik vezető zeneművészeti intézményében élheti át.

A hagyományteremtő kezdeményezés lényege az, hogy az év indítása párosuljon az Andrássy úti Ybl-palotában is zenei invokációval, ami Ókovács Szilveszter megbízott főigazgató reményei szerint arra ösztönzi a közönséget és az Operaház művészeit, hogy az óév búcsúztatását követően és az új év küszöbén méltó körülmények között gondolhassuk át az előttünk álló időszakot.

A koncepciót híven tükrözi az Operaház műsorválasztása is. Ludwig van Beethoven IX. szimfóniája nemcsak a német zeneszerző egyik fő művének tekinthető, hanem az egyetemes zeneirodalom ékköve is, amely azon túl,

hogy fennköltén tolmácsolja Friedrich Schiller *Az örömhöz* írott ódájának esszenciáját, bemutatása óta magával ragadja közönségét, és lehetőséget biztosít zenekaroknak, énekművészeknek és kórustagoknak egyaránt, hogy a nagy odafigyelést igénylő mű előadásakor bizonyítsák rátermettségüket. Hogy mennyire az alkalomhoz illő választás Beethoven mesterműve, azt az is mutatja, hogy a kevés újévi koncertet adó dalszínházak sorában is kimagasló berlini Staatsoperben Daniel Barenboim ugyancsak a komponista utolsó befejezett szimfóniáját dirigálja a Staatskapelle élén, jóllehet a német fővárosban ennek a műnek az ország egységét kifejező motívumain túl az Európai Unió himnuszaként is erős konnotációi vannak. Érdeklenség, hogy Japánban is több évtizedes hagyomá-

nyokra tekint vissza „*a Kilencedik*” újévi előadása: szinte nincs olyan hangversenyzenekar, amely ne tűzné műsorára ekkor a szigetországban is rendkívül népszerű művet, amelynek egyébként egyik zenetörténeti érdekessége, hogy a szimfóniák közül elsőként emelte azonos rangra az énekhangot a többi hangszer szólamaival.

Az Operaház újévi koncertjén – annak rangját is mutatva – a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarát Héja Domonkos megbízott fő-zeneigazgató vezényli, az est szólistáiként Szabóki Tünde, Mester Viktória, Fekete Attila és Palerdi András lép színpadra. Természetesen a Szabó Sipos Máté vezette Énekkar is közreműködik a produkcióban, de hogy az intézmény minden együttese képviselhesse ma-

gát az ünnepi előadáson, a Solymosi Tamás által igazgatott Magyar Nemzeti Balett művészei a harmadik tétel során egy táncbetétet is bemutatnak a hátsó színpadon, melyet kivetítő-kön keresztül kísérhet figyelemmel a közönség.

Bár egy szünet nélküli koncert műsorának önmagában is megfelelné, az ünnepi hangverseny programjában mégsem csupán Beethoven IX. szimfóniája szerepel. A Magyar Állami Operaház vezetése ugyanis úgy döntött, hogy két vadonatúj darabot is megrendel az újévi gálaest alkalmából. Beischer-Matyó Tamás zeneszerző, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem oktatója újévi nyitányt komponál az intézmény felkérésére, ennek bemutatójával veszi kezdetét a január 1-jei koncert. A

megközelítőleg nyolcperces darabbal kapcsolatban az Operaház vezetésének csupán egyetlen kérése volt, hogy olyan, az alkalomhoz illő, felemelő hangulatú zenemű szülessen, amely ugyanakkor közérthető és a szélesebb közönség számára is befogadható. Ezt követően Lackfi János költő ugyancsak az alkalomra írt újévi verse szerepel majd a műsoron, amelyet Rátóti Zoltán tolmácsolásában hallgathatnak meg a résztvevők, majd egy ünnepi köszöntő után csendül fel a IX. szimfónia. Az eseményt a Duna Televízió is közvetíti, így az újévi hangverseny nem csupán a jelen lévők, hanem a határainkon belül és túl élő magyarok számára is elérhető lesz.

Johann Strauss *A denevér* című nagyoperettjének igen népszerű

szilveszter éjszakai előadása tavaly kedves figyelmességgel gazdagodott, mikor éjfél után az előadásban vendégként közreműködő Koltai Róbert az Ybl-palota elé invitálta a közönséget, majd az est szólistái Ókovács Szilveszter kormánybiztossal és a férfikórus tagjaival közösen elénekeltek a bordalt Erkel Ferenc *Bánk bán* című operájából, végül tűzijáték zárta a programot. Az idei évben minden bizonnyal újabb hagyománnyal egészül ki a Magyar Állami Operaház ünnepi repertoárja. Mindez újfent bizonyítja a dalszínház művészeinek sokoldalúságát és azt a helytállást, amivel két, stílusában igen eltérő, ám mindenképpen rangos produkció bemutatására egy olyan időszakban is képesek, amikor mi, a közönség, az év fáradalmait pihenjük ki. ○

# OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ  
HUNGARIAN STATE OPERA

2012 2013

január

1   K 20	Újévi koncert
2   Sze 19	A denevér   Strauss, J.
3   Cs 19	A denevér   Strauss, J.
4   P 19	A denevér   Strauss, J.
5   Szo 11	A diótörő   Csajkovszkij, P. I. – Vajnonen, V.
5   Szo 19	Traviata   Verdi, G.
6   V 11	A diótörő   Csajkovszkij, P. I. – Vajnonen, V.
6   V 16	„Musica e Parole” kamarakoncert
6   V 19	A denevér   Strauss, J.
18   P 18	A bolygó hollandi   Wagner, R.
19   Szo 19	A BOLYGÓ HOLLANDI   Wagner, R.
20   V 19	A bolygó hollandi   Wagner, R.
21   H	A Budapesti Filharmóniai Társaság - az Operaház együttese
22   K 19	A bolygó hollandi   Wagner, R.
23   Sze 19	A bolygó hollandi   Wagner, R.
24   Cs 18	A trubadúr   Verdi, G.
25   P 19	A bolygó hollandi   Wagner, R.
26   Szo 15	Bogáncs   Ambrus Á.
26   Szo 19	A trubadúr   Verdi, G.
27   V 19	A bolygó hollandi   Wagner, R.
29   K 19	A trubadúr   Verdi, G.
30   Sze 18	Don Giovanni   Mozart, W. A.
31   Cs 19	A trubadúr   Verdi, G.

2012 2013

február

1   P 18	Don Giovanni   Mozart, W. A.
2   Szo 19	A bolygó hollandi   Wagner, R.
3   V 11	A trubadúr   Verdi, G.
3   V 16	„Musica e Parole” kamarakoncert
3   V 18	Don Giovanni   Mozart, W. A.
5   K 18	Don Giovanni   Mozart, W. A.
6   Sze 18	Don Quijote   Minkus, L. – Petipa, M.
7   Cs 18	Don Giovanni   Mozart, W. A.
8   P 19	Don Quijote   Minkus, L. – Petipa, M.
9   Szo 16	Dalszínház utcai dalestek
9   Szo 19	A trubadúr   Verdi, G.
10   V 11	Don Giovanni   Mozart, W. A.
10   V 19	Don Quijote   Minkus, L. – Petipa, M.
12   K 18	Don Giovanni   Mozart, W. A.
13   Sze 18	Xerxes   Händel, G. F.
14   Cs 19	Don Quijote   Minkus, L. – Petipa, M.
15   P 19	Xerxes   Händel, G. F.
16   Szo 19	Don Quijote   Minkus, L. – Petipa, M.
17   V 11	Xerxes   Händel, G. F.
17   V 19	Don Quijote   Minkus, L. – Petipa, M.
19   K 19	Xerxes   Händel, G. F.
20   Sze 18	Turandot   Puccini, G.
21   Cs 19	Xerxes   Händel, G. F.
22   P 19	Turandot   Puccini, G.
23   Szo 11	Pomádé király új ruhája   Ránki Gy.
23   Szo 19	Don Quijote   Minkus, L. – Petipa, M.
24   V 11	Xerxes   Händel, G. F.
24   V 19	Turandot   Puccini, G.
26   K 19	Turandot   Puccini, G.
27   Sze 19	Elfújta a szél   Dvořak, A. – Pártay L.
28   Cs 19	Elfújta a szél   Dvořak, A. – Pártay L.

**OPERA**

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ  
HUNGARIAN STATE OPERA

*Richard Wagner*

# A bolygó hollandi

Opera egy felvonásban, német nyelven  
(*ősváltozat, 1841*)

**Bemutató** ▶ 2013. január 19.

**Rendező** ▶ Szikora János

**Díszlettervező** ▶ Szendrényi Éva

**Jelmeztervező** ▶ Berzsényi Krisztina

**Karmester** ▶ Axel Kober | Kovács János

**Bretz Gábor** | Lukács Gyöngyi | Fekete Attila | Kálmándi Mihály  
**Palerdi András** | Rálik Szilvia | Corey Bix | Perencz Béla

[www.opera.hu](http://www.opera.hu) | [www.facebook.com/Operahaz](https://www.facebook.com/Operahaz)